

DENNA TIDNING ÄR INFORMATION OM BOKMÄSSAN 27-30 SEPTEMBER, GÖTEBORG

Se människan

Svenska kyrkan

Bokmässan
Göteborg
27-30 sept

POETER
OCH
PROFETER

- SCENPROGRAM
& SEMINARIER
- INGRID BETANCOURT
- SEAMUS HEANEY
- TOMAS TRANSTRÖMER

S:t Lukas

Erfarenhet och kompetens

S:t Lukas har 150 anställda legitimerade psykoterapeuter, psykologer och handledare samt chefshandledare, organisations- och ledarskapsutvecklare.

Vi erbjuder bland annat...

- Handledning till personal och personalgrupper
- Krishantering och traumabearbetning samt samtalsjour
- Chefsstöd, chefsutveckling och coaching
- Ledarskaps- och organisationsutveckling

S:t Lukas finns på ett fyrtiotal platser i Sverige och har över sjuttio års erfarenhet av att utveckla individer, grupper och organisationer. Vi är en non-profitorganisation, eventuellt överskott går bland annat till reducerade samtalsavgifter lokalt.

www.sanktlukas.se

Teologiska högskolan Stockholm

Interkulturella relationer - nyhet!
Mänskliga rättigheter och demokrati
Teologi/religionsvetenskap
Nätkurser/Fristående kurser

teologiska
högskolan
stockholm

Teologiska högskolan Stockholm • Åkeshovsvägen 29
168 39 Bromma • Tel 08-564 357 00 • ths@ths.se • www.ths.se

Möt våra författare på Se Människan-scenen

Böckerna handlar du till förmånliga priser i vår monter G01:02.

Välkommen!

Jesper Svartvik

Werner G Jeanrond

Solveig Bergquist Larsson

Caroline Krook

Anna Alebo

Martin Lönnebo

VERBUM
FÖRLAG

- Svenska kyrkan
- Berling Press AB
- Verbum förlag
- FotoStation/Buildpix
- Sensus studieförbund
- Pilgrim i Sverige
- Sackeus
- Sigtunastiftelsen

Biljetter och nyheter

Alla typer av biljetter till bokmässan kan beställas via webben: www.bokmassan.se. Där finns också de senaste nyheterna och uppgifterna om var seminarierna äger rum. Det går också bra att köpa biljetter direkt vid entrén i anslutning till bokmässan samt i Informations-centralen i Domkyrkan i Göteborg. Programmet för Se människan finns på www.kultursamverkan.se. Alla scenprogram på Se människan-scenen ingår i entrébiljetten.

Se människan

Se människan erbjuder i år 12 seminarier och ett 70-tal scenprogram (ingår i entrébiljetten) och ett flertal externa arrangemang – Kyrkan kultur dagar. För mer information om de olika programmen, se under respektive rubrik i denna tidning.

Redaktion

KG Hammar
Erika Hedenström
Tomas Pettersson
Mikael Ringlander

Omslagsfoto

Mikael Ringlander

Annonser

Display i Umeå, 090-71 50 00,
info@display-umea.se

Produktion/form

Berling Press AB/grafiska ateljen

Tryck

V-TAB AB, 2012

Se människan finns på andra våningen, granne med Internationella Torget.

Utblickar och insikter

DET ÄR FÖRSOMMARSÖNDAG när jag skriver dessa rader. Evangelietexten har berättat om Nikodemos som besökte Jesus om natten och fick höra talas om Anden och behovet av ny födelse genom Anden.

För mig betyder det att vi förändras genom ett samspel mellan utifrån och inifrån. Nya intryck utifrån kan ge oss ny insikt, ett nytt inre seende av oss själva och det som omger oss. Utblick ger insikt! Vi kan nog inte kontrollera våra insikter. De tycks växa fram av sig själva, som gåva. Det som är riktigt viktigt i livet tycks vara gratis.

Ny födelse betyder nytänkande, nystart, nya utgångspunkter för vår tolkning av tillvaron, omvärdering. Anden behöver rymd för att verka. Anden skapar rymd där hon tillåts verka. Jag vill se Svenska kyrkans närvaro på Bokmässan i detta perspektiv.

MÄNSKLIG MOGNAD hör samman med ständigt nya och fördjupade insikter, alltså något vi inte kan skapa själva men ta emot när de infinner sig. Det inre seendet, insikterna,

är dock inget som är skiljt från det som sker runt omkring oss och som vi själva väljer att utsätta oss för. Vi avgör själva vad vi vill utsätta oss för, och om vi väljer att av-skärma oss, så är detta också vårt val. Men när vi utsätter oss för ständigt nya utblickar och nya intryck från kulturen, samhället lokalt och globalt, mänskliga livsöden och erfarenheter, då vidgar vi den rymd runt oss och inom oss, som möjliggör förändring, nyfödelse.

SVENSKA KYRKAN VILL genom sin närvaro på Bokmässan bereda utrymme för möten och skeenden inom konsten, kulturen och samhällslivet som kan bidra till nya utblickar och vidgade vyer.

Välkommen till årets Se människan! Välkommen att möta poeter, politiker, profeter och personer med omskakande och inspirerande livsberättelser! Förändring är möjlig när vi vågar utsätta oss för utblickar som kan leda till nya insikter.

KG Hammar

FOTO: JOAKIM ROOS

Insikter handlar även utställningen Se Tranströmer om. "Jag ärvde en mörk skog men idag går jag i en annan skog, den ljusa." Ur Madrigal av Tomas Tranströmer.

INNEHÅLL

	JOHN BOYNE 17		KYRKANS KULTURDAGAR 12
	WERNER G. JEANROND 14	SUSAN WILLIAMS 20	SVENSKA KYRKAN PÅ INTERNATIONELLA TORGET 18
			BILDSPEL 24
			SEMINARIER 26
			SCENPROGRAM 28

Överlever genom musiken

DEN IRLÄNDSKA JAZZ-, blues- och folksångerskan Mary Coughlan har fått stort erkännande i Irland, främst för sina känslofyllda och personliga jazztolkningar. Mary Coughlan, som föddes 1956, hade en besvärlig uppväxt med alkohol, droger och en destruktiv familjesituation.

Efter tre barn och ett misslyckat äktenskap gjorde hon sin officiella debut som sångerska i mitten av 80-talet, och blev snabbt hyllad som en stjärna i Irland. Parallellt med en

svajig karriär fortsatte drogmissbruket. Sedan 1994 är hon nykter.

Mary Coughlan har de senaste 25 åren givit ut över tio album, och jämförs med både Billie Holiday och Edith Piaf.

**Möt Mary Coughlan på Se människan-scenen torsdag 27/9 kl 16.30
Konsert torsdag 27/9 kl 20.00
i Hagakyrkan, Göteborg**

FOTO: MARYCOUGHLANMUSIC.COM

FOTO: HIMLASPELET.SE

Ett spel om en väg som till himla bär

En musikalisk och berättande föreställning om Rune Lindströms Himlaspel i Härlanda kyrka den söndagen 30/9 kl 18.00.

Medverkande artister från GöteborgsOperan: Lars Hjertner, Liselott Johansson, Hans Josefsson. Piano: Anders Ottosson

Torsdag 27/9 kl 11.00 hålls ett samtal om Himlaspelet på Se människan-scenen och fredag 28/9 kl 16.00 erbjuds ett längre seminarium. Se seminarieprogrammet, sid 26

Bokmässan Göteborg 27-30 september 2012

Pojken i randig pyjamas

NÄR HANS FAR utses till kommandant och familjen flyttar till ett nytt hus mitt i ingenstans, blir Bruno, åtta år, plötsligt ensam. Hans mammas varningar om att aldrig bege sig utanför trädgårdens höga murar väcker en nyfikenhet. Och han är förtrollad av utsikten från sitt sovrumsfönster: det ser ut som en underlig sorts gård, där arbetarna verkar ha hoppat direkt ur sängen för att arbeta på fälten.

Sedan, efter en upptäcktsfärd, möter han en märklig pojke som verkar vara klädd i pyjamas, på andra sidan ett högt elstängsel. Ett möte som

kommer att få fruktansvärda konsekvenser...

Den irländske författaren John Boynes bok med samma namn, är förlagan till den här gripande filmen som har fascinerat både tonåringar och vuxna.

John Boyne kan du möta på Se människan-scenen lördag 29/9 kl 09.30.

Filmen visas som en del i Kyrkans kultur dagar lördagen 29/9 kl 19.00 i Sjömanskyrkan vid Stigbergstorget.

FOTO: MIRAMAX

Sigtunastiftelsens författarstipendium

Gör som Elisabeth Åsbrink, Agneta Pleijel och Fredrik Ekman. Bli stipendiat på Sigstiftelsen! Stipendiet omfattar fyra veckors fri vistelse med helpension.

Sökande ska vara medlem i Sveriges Författarförbund eller Finlands svenska författareförening. Ansökan skickas utan särskild blankett senast 15/1 2013

program@sigstiftelsen.se eller
Sigstiftelsen
Box 57, 193 32 Sigtuna
Märk kuvertet:
Författarstipendium 2013
För mer info: 08 – 592 589 85

DEM HAR RÄTT TILL *mänskliga* RÄTTIGHETER?

Svenska mässan i Göteborg 12-13 november
SEMINARIER | DEBATTER | TEATER | UTSTÄLLNINGAR | MUSIK

UR PROGRAMMET: Religionsfrihet i skottgluggen
Sharia och de mänskliga rättigheterna
Dagens hjätte | Att hitta hem | En flykt är ingen
utflykt | Hatet mot feministerna | De slutna
rummen i Belarus | Biståndet 50 år

Fullständigt program och info www.mrdagarna.se

ALLT

för att utrota hungern

BJUD NÅGON DU INTE KÄNNER PÅ LUNCH

**SMSa LUNCH till 72 950 så ger du 50 kronor
i kampen mot hungern i världen**

TACK!

actalliance

Svenska kyrkans internationella arbete är en del av ACT-alliansen, Action By Churches Together, ett globalt samarbete mellan kyrkor och kyrkorelaterade organisationer för katastrofinsatser, utvecklings- och påverkansarbete.

Svenska kyrkan
INTERNATIONELLT ARBETE

Sex och ett halvt år hölls Ingrid Betancourt gisslan av den colombianska gerillan FARC. Nu kommer hon till Göteborg och Bokmässan för att berätta om sin tid som fånge i djungeln, och om sin kamp för att bevara sin värdighet och medmännisklighet mot alla odds.

Också tystnaden har ett slut

DET VAR UNDER EN RESA som presidentkandidat för det gröna partiet Oxygen, som hon själva varit med om att starta, som Ingrid Betancourt blev tillfångatagen av Columbias väpnade revolutionära styrkor, folkets armé eller som den också kallas FARC. En fångenskap under vilken Ingrid Betancourt blev fråntagen all personlig frihet: rätten att bestämma över sin kropp, sin tid, att följa sina impulser eller förverkliga sina drömmar. Sitt liv helt enkelt.

Under de sex och ett halvt år som hennes fångenskap varade dog också Ingrid Betancourts far, och hennes två barn, Melanie och Lorenzo, växte upp till unga vuxna.

I sin bok, *Också tystnaden har ett slut*, beskriver hon livet som gisslan med dess små och stora förödmjukelser. Det ständigt närvarande hotet att bli dödad, slagen eller utsatt för sexuellt våld. Hur hon tvingades leva på dålig, enahanda kost, ibland på svältgränsen och att utmattad och sjuk marschera genom djungeln i veckor, plågad av fukten, hettan och skoningslösa insektskorpor. Under långa perioder leva isolerad, kedjad vid ett träd, andra gånger instängd på ett mycket begränsat utrymme tillsammans med medfångar utsatta för samma terror och osäkerhet som hon själv.

Under sex och ett halvt år tog FARC allt ifrån Ingrid Betancourt, men när hon möter Se människans tidningen i Paris så utstrålar hon lugn och livsglädje.

– Jag tror att vi alltid har ett val när det gäller hur vi ser på det som hänt eller händer oss i livet. Den som upplevt svåra saker kan endera önska att det förflutna vore annorlunda än det faktiskt är och leva i en känsla av bitterhet, smärta eller skuld. Men där finns också alltid möjligheten att acceptera sitt liv med allt som hänt en. Acceptera det liv som blev mitt. Och det är den väg som jag försöker gå.

Men du utsattes för ständigt övervåld under tiden som gisslan. Hur lever man vidare med det?

– Jag tror att man måste kunna förlåta. Och det

första steget mot förlåtelse är ett medvetet beslut att förlåta. Man måste besluta sig för att inte leva resten av sitt liv kedjad vid den sorg och smärta man åsamkats. Och sedan måste man förstås så småningom böttna i det beslutet också känslomässigt och för det krävs det tid, tänker jag. Tid är fantastiskt viktigt för allt helande. Och humor, att kunna skratta åt sig själv och andra.

– Jag har också upptäckt att om jag kan fokusera på det som är gott i livet så väcker det kärlek och tacksamhet. Och när man älskar livet är det möjligt att förlåta. Till och med att känna kärlek för dem som gjort en illa.

– Men kanske har det allra viktigaste i processen att försonas med det som hände mig varit att jag kunnat förlåta mig själv för sådant som jag själv gjort som varit mig själv eller andra till skada. Alla människor utan undantag gör dumma saker. Alla kan dras med i destruktiva sammanhang. Genom att inse att vi delar samma mänskliga belägenhet har jag kunnat förlåta mina fångvakter.

– Så förlåtelse är inget som kommer av sig självt. Det är andlig disciplin. Men belöningen är stor, att få leva resten av sitt liv i harmoni och frid.

BEROENDE PÅ OM MAN mest intresserar sig för yttre eller inre skeenden kan man läsa Ingrid Betancourts bok som endera en äventyrsberättelse, en skildring av en av de senaste decenniernas mest dramatiska politiska processer, eller en berättelse om en människas strävan för att överleva i en djupare bemärkelse än rent fysiskt, att bevara sin mänsklighet. Under sin tid i fångenskap inrättar Ingrid Betancourt en enkel andlig disciplin med daglig bön och meditation. Hon står upp för sig själv genom att protestera mot vad hon anser vara degraderande och avhumaniserande behandling. Och hon reflekterar också hela tiden kring svårigheterna och utmaningarna med att inte bara behålla sitt sanna jag, utan också utvecklas mot större värdighet och medkänsla under de svåra

omständigheter hon befinner sig i. Hon beskriver sin far, också han colombiansk politiker och diplomat, som en viktig förebild.

– Inte så att han talade så mycket om det, men när jag växte upp såg jag hans kamp för att hitta konstruktiva förhållningssätt till sådant som var svårt och problematiskt i livet, också i hans egen person. Genom att iaktta hur han levde sitt liv så lärde jag vikten av självkontroll och andlig kamp. Livet försätter oss alla i situationer som vi inte kan göra så mycket åt, men vi kan alltid påverka hur vi själva förhåller oss till det vi möter. Den makten kan ingen ta ifrån oss.

UNDER TIDEN SOM GISSLAN gjorde du flera rymningsförsök trots att du riskerade svåra straff, för att inte tala om risken att dö i djungeln.

Vilken betydelse hade det för din överlevnad i en sådan andlig och moralisk betydelse som vi talar om här?

– Det var väldigt, väldigt viktigt. Jag rymde inte bara för att jag ville komma hem eller för att jag längtade efter att få vara tillsammans med mina barn. Också de gånger då oddsen var mot mig, och jag visste att jag utsatte mig för livsfara, rymde jag därför att det var min rätt att göra det. Det handlade om rättvisa. Jag var tvungen att göra något för att kämpa emot och inte bara acceptera vad de, mina fångvakter, ville göra mig till. Jag rymde för att hävda varje människas rätt att vara fri. Jag tyckte att det var min plikt.

Tror du att det spelar roll också idag, för livet efter befrielsen?

– Ja, det tror jag. Om jag jämför hur jag lever mitt liv idag med en del av mina medfångar som också blivit befriade, så ser jag att de av oss som inte stod upp för sig själv under tiden som gisslan har stora problem med livet i frihet. Med alkoholism, kanske droger och våld i familjen. Det är svårt att förlåta sig själv. Och den människa som lever med minnet att

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

inte ha handlat och varit sådan som han eller hon skulle ha velat vara kan bli väldigt oförsonlig mot sig själv och andra.

– Man behöver inte ha blivit kidnappad för att veta hur det fungerar. Den människa som gör det som hjärtat vet är rätt, även om det innebär ett stort lidande, blir belönad med gåvan att leva i fred med sig själv. Medan den som tar den enklare vägen och sviker sina principer och säljer ut sådant som är av värde för honom eller henne kommer till slut att leva i strid med sig själv. Ett enormt högt pris att betala.

SAMTIDIGT MED INGRID BETANCOURT höll FARC hundratal fängar gisslan i djungeln. Flera colombianska

*Jag rymde för att
hävda varje människas
rätt att vara fri.*

INGRID BETANCOURT

radio-stationer startade med tiden radioprogram där anhöriga kunde sända hälsningar till gisslan. Ingrid Betancourts familj talade regelbundet till henne trots att de inte visste om deras hälsningar nådde fram. Men gerillan hade gett fångarna små transistorer och hälsningarna hade oerhörd betydelse för att hålla modet uppe. Precis som den värme och vänskap som kunde uppstå i lägret. När Ingrid Betancourt möter den kidnappade senatoren Luis "Lucho" Eladio Perez så djupnar berättelsen. De två ger varandra värme, ömsesidigt stöd, och tillfällen att skratta ihop. Skulle de överhuvudtaget ha överlevt utan varandra?

– Det tror jag att vi hade gjort. Men antagligen inte på samma sätt och jag tror att sättet man överlever på är allt. Man kan överleva som ett monster och man kan överleva som en bättre person än vad man var innan man blev prövad. I lägren i djungeln fanns exempel på varje nyans av den mänskliga naturen, från det värsta till det bästa. Och för mig personifierar Lucho det bästa i oss människor. Utan hans djupa tilltro till livet och till vänskapen vet jag inte vad det blivit av mig.

I DAGARNA HAR Lucho Eladio Perez blivit utnämnd till Colombias ambassadör till Peru. Ingrid Betancourt studerar teologi i Oxford och säger att hon har kortsiktiga drömmar och mål med sitt liv. Att bygga en ny relation till sina barn har varit det viktigaste fram till nu. Trots att relationen med en del av hennes medfångar var problematisk under den påfrestande tiden i fångenskap så säger hon att hon idag har kontakt med dem alla. Och att de har oslitliga band. Den extrema erfarenhet som de delar har gjort dem till bröder och systrar. De har sett allt det värsta och bästa hos varandra, men hör ihop ändå.

Men teologi? Har den politiska passiviteten och rävspelet under hennes fångenskap fått henne att tappa tron på politiken? Eller kanske politikens maktlöshet i förhållande till ekonomin som vi ser i Europa idag? För att inte tala om att världens regeringar bara veckor innan vi träffas i Paris, har forskrivit sig till absolut ingenting vid klimatmötet i Rio. Det finns goda skäl att misströsta, gör det inte?

– Eller att vara optimistisk! Jag tror att första steget mot förändring är att inte gilla det man ser hända omkring sig. När människor ogillar det deras ledare gör och bestämmer sig för att uttrycka sitt missnöje så är det startskottet för politisk förändring. Det är också så som nya ledare skapas. Så jag är inte alls missmodig när det gäller politikens möjligheter. Men det är inte min tid nu...

– Och nu när jag studerar teologi så tänker jag ibland att det också är politik. Både teologi och politik handlar om hur vi kan skapa en bättre värld. Och positiva politiska förändringar kan bara ske genom att vi människor mognar mot en allt större mänsklighet.

Erika Hedenström

Många sidor av Tranströmer

Tomas Tranströmer uppmärksammas stort i årets Se människan-del av Bokmässan. Med anledning av detta kommer även Tomas och Monika Tranströmer att gästa bokmässan.

VARJE DAG kl 13.00 på Se människan-scenen kommer olika personer att tala utifrån Tomas Tranströmers dikter. På torsdagen hålls också ett seminarium om Tranströmer, en mystiker som inte predikar.

Lördag 29/9 arrangeras en konsert i Annedalskyrkan, med musik av Schubert i möte med Tomas Tranströmers dikt "Schubertiana".

Tranströmers dikter är ofta som musik för örat och har också blivit tolkade och tonsatta av en rad kompositörer. Under februari startade ett annat tolkningsarbete, ett projekt med 20 fotografer. Alla har valt någon av poetens många bildrika verk, och omsatt det i fotografiets form. En fotoutställning kommer att ha premiär på Bokmässan för att sedan kunna visas runt om i landet. Utställningen heter *Se Tranströmer – 20 fotografers tolkningar*.

Fotograferna är Lisa Thanner, Nicklas Elmrin, Maida Eriksson, Mikael Ringlander, Patrick Sörquist, Mehrdad Modiri, Emelie Asplund, Eva Brandt, Tommy Wiberg, Magnus Sundberg, Helen Furness, Anders Tukler, Magnus Aronsson, Henrik Björnsson, Kristin Lidell, Peter Hildor, Pieter ten Hoopen, Joakim Roos, Peter Claesson och Dan Hansson.

DET FINNS REDAN planer på att bygga vidare på fotoutställningen, genom att ta med andra tolkningar, t ex de som skolbarn i Rinkeby gjort, under ett besök av Tomas Tranströmer. Under 2013 kommer förhoppningsvis en stor utställning kunna visas runt om i världen.

Fotoutställningen är ett samarbete mellan de 20 fotograferna och *Se människan/Svenska kyrkan*, Albert Bonniers Förlag samt Bok & Bibliotek.

FOTO: EMELIE ASPLUND

*"Vad det är tungt,
allt jag plötsligt har
att släpa på,
vad det är tungt för fjärilen
att bogsera en pråm!"*

Ur *Isländsk orkan* från *Det vilda torget* 1983

FOTO: NICKLAS ELMRIN

FOTO: PETER CLAESSON

FOTO: PIETER TEN HOOPEN

FOTO: PETER HILDOR

ÄLSKAD OCH EFTERLÄNGTAD

Dopet är en gåva, en gemenskap med Gud och andra människor, med kyrkan och församlingen.

När vi möter svårigheter påminner dopet oss om att vi kan hämta ny kraft i Guds kärlek.

Alla är välkomna.

Dopet kan vara litet eller stort, praktfullt eller enkelt. Du kan vara ung eller gammal. Vid dopsamtalet kan du prata med prästen om hur du vill utforma gudstjänsten; formulera böner med egna ord eller föreslå musik som du tycker om. Kyrka, vaktmästare, musiker och präst är gratis.

FOTO: MAGNUS ARONSON/KON

Läs mer om dop på svenskakyrkan.se/dop

Svenska kyrkan

Språket, landskapet och Gud

Utdrag ur ett samtal mellan Tomas Tranströmer och Claes-Bertil Ytterberg, som senare blev biskop i Västerås stift. Publicerat i Västerås stiftsbok 1980.

NÄR MAN TAR DEL av de bilder som dina dikter innehåller, så ser man plötsligt världen.

– Jag är tacksam att du upplever det på det sättet. Att du tycker att bilderna är skarpa, det beror på att min fantasi är väldigt visuell. Diktens uppgift tycker jag bl. a. är att hjälpa människor att skaffa sig ett eget språk.

Tycker du att poesin här har något framsteg framför prosan?

– Ja, på det sättet att dikter i allmänhet ställer in själva sättet att läsa så att man väntar sig att möta ett koncentrerat språkligt uttryck. Man kan inte slöläsa dikter. Det blir mardrömslikt, tråkigt om inte annat.

När man läser dina dikter, så ser man väldigt mycket av landskapet, men inte lika mycket av människorna som lever i det. Är det tomt på människor i dina dikter?

– Jag var ute och åkte bil med en kinesisk flykting på senvåren, och han hade ju ingen bild av hur det såg ut i Sverige berättar Tomas Tranströmer. Jag såg plötsligt Västmanland genom hans ögon. Vi såg inte en människa! På det sättet tycker jag nog mina landskapsbilder ganska väl motsvarar verkligheten.

Det finns i dina dikter bilder av människan och samhället som är både optimistiska och pessimistiska. Men under allt kan man spåra en tillit, en värme.

– Tyvärr har jag väl sett mycket elände i det här samhällsarbetet, jag har bl. a. varit psykolog på Roxtunaanstalten i sex år. Samtidigt tror jag att det finns en grundtillit, som kommer väldigt tidigt i ens liv och som jag på något sätt har kvar, säger Tomas Tranströmer.

Du har aldrig stuckit under stol med att du har en kristen livssyn i botten, utan att för den skull pressa in den i konfessionella ramar.

– Om man vill kalla det kristet eller inte beror ju alldeles på om man ser det kristna som någonting som ska avgränsas eller som ett dynamiskt centrum som vi alla tillhör på något sätt. Det senare synsättet

FOTO: DAN HANSSON, INGÅR I ÅRETS BILD KLASSEN BILDREPORTAGE

FOTO: DAN HANSSON, INGÅR I ÅRETS BILDKLASSEN BILDREPORTAGE

är något jag gärna bejakar, säger Tomas Tranströmer.

Musiken är väldigt närvarande i vad du skriver. Dikterna har musikaliska titlar, du stoppar händerna i "Haydnfickor" osv.

– Musiken hänger överhuvudtaget mycket ihop med de här religiösa dragningarna som jag har, menar Tomas Tranströmer. Det finns en dimension i musiken som jag uppfattar som livsviktig.

– Det finns upplevelser som har visat mig på en inre dimension av verkligheten, som har övertygat mig om att den "naturvetenskapligt materialistiska" världsbilden är helt otillräcklig.

» *Jag vet också
– utan all statistik –
att just nu spelas Schubert
i något rum där borta
och att för någon
är de tonerna verkligare
än allt det andra.*

FOTO: TINA AXELSSON

Schubertiana

Lördagen 29 september kl 19.00 ges konserten *Schubertiana* i Annedalskyrkan i Göteborg. Dikten *Schubertiana* av Tomas Tranströmer utgör fonden för konserten, där Uppsala kammarorkester möter skådespelaren och sångaren Irma Schultz Keller. Musik av den tidlöse Franz Schubert och den nu levande tonsättaren

Philip Glass vävs samman med de olika delarna av Tranströmers dikt.

Irma Schultz Keller utbildades vid Teaterhögskolan i Stockholm. Hon är verksam som skådespelare och sångare. Hennes senaste musikproduktion är ett album med översatta sånger av Joni Mitchell. Som skådespelare har hon arbetat på bl a Riksteatern, Dramaten och Malmö Dramatiska Teater.

FOTO: JOHAN ALP

Händerna tycks flytta klingande vikter fram och tillbaka, som om vi rörde motvikterna i ett försök att rubba den stora vågarmens ohyggliga balans: glädje och lidande väger precis lika.

Uppsala Kammarorkester är en av Sveriges främsta stråkeensembler, och spelar både barock, klassisk, romantisk och senare musik.

Ensemblen turnerar ofta såväl i Sverige som utomlands, och anlitas regelbundet av Sveriges Radio P2 för olika inspelningar.

Möten förändrar Människor människor. förändrar världen.

Sensus är Svenska kyrkans och EFS studieförbund.

Vi vill bidra och inspirera till lärande och utveckling i församlingarna.

Du möter oss på Se människan scenen och på Internationella Torget.

Läs mer på
www.sensus.se/svenskakyrkan

sensus

Gott på många sätt!

Sackeus Kyrkkaffe handlar om så mycket mer än god smak. Det är faktiskt lite av en gudagåva. För varje liten kopp som bryggs bidrar till en rättvis handel och hjälper människor och samhällen världen över att utvecklas av egen kraft.

*Vill Du ha Sackeus Kyrkkaffe till Din församling?
Kontakta oss så berättar vi hur enkelt det är!*

SACKEUS

The fair trade company

*Vill du beställa Sackeus Kyrkkaffe eller något himmelskt gott till kaffet?
Eller läsa mer om våra kaffeproducenter och vårt arbete med kompromisslös fair trade?*

*Kontakta oss på 031-65 48 00 eller info@sackeus.se
www.sackeus.se*

Kyrkans kultur dagar

Kyrkans kultur dagar är göteborgsförsamlingarnas arrangemang i kyrkor och församlingshem under den vecka Bokmässan pågår. Författarbesök, poesiläsning, sagor... Här hittar du ett urval ur programmet; se vidare i programblad och dagspressens annonser. Programmet finns även på www.kultursamverkan.se

TISDAG 25 SEPT

Livet blir inte alltid som man tänkt sig – ibland blir det roligare!

18.30 En kväll fylld av humor och värme, men också av allvar och utmaningar. Jonas Helgesson och ungdomskören Recreation.
Kulturhuset Vingen

Bach och Bach efter Bach

19.30 Göteborg Baroque släpper instrumentalisterna lösa i denna orkesterkonsert! Inte en röst så långt örat hör. En storslagen kväll utlovas! Entré.
Tyska Christinae kyrka

ONSDAG 26 SEPT

Författarafton

19.00 Samtal med teologen och författaren Owe Wikström.
Rödbo kyrka

Bach och Bach efter Bach

19.30 Göteborg Baroque släpper instrumentalisterna lösa i denna orkesterkonsert! Inte en röst så långt örat

hör. En storslagen kväll utlovas! Entré.
Tyska Christinae kyrka

TORSDAG 27 SEPT

Tuvedialogen

19.00 Ylva Eggehorn pratar utifrån sin bok *En helt annan sång – livstycken för vuxna kvinnor*.
Glöstorpskyrkan

Förlåtelsen

19.00 Författarafton med Hanne Vibeke Holst.
Örgryte församlingshem

Konsert med den irländska sångerskan Mary Coughlan

20.00 Obs: entré. Insläpp från 19.00.
Hagakyrkan

FREDAG 28 SEPT

Dark side of the moon

20.00 Temamässa med musik från Pink Floyds album med samma namn.
Hagakyrkan

LÖRDAG 29 SEPT

Jubileumskonsert

12.00 Läktarorgeln fyller 50 år! Jubileumskonsert nr 9 av 12 där Bengt Nilsson spelar J. S. Bachs orgelverk. Första delen av "Clavierübung". Även medverkande: Lina Lindkvist, kistorgel.
Domkyrkan

Åbo i blickpunkten

14.00 Nordisk kyrkomusik och diktläsning.
Vasakyrkan

Kärlekens lov

18.00 Poesi- och musikafton med texter av Atle Burman.
Angereds kyrka

Schubertiana

19.00 Tomas Tranströmers dikter ligger till grund för denna konsert. Medverkande: Irma Schultz Keller och Uppsala kammarsolister.
Annedalskyrkan

Det var en gång...

En helg i sagornas tecken. Dockteater, hjälteberättelser och föredrag.
Härlanda kyrka

SÖNDAG 30 SEPT

Körkonsert

15.00 Oscar Fredriks kammarkör sjunger a capella under ledning av Lars Hernqvist.
Oscar Fredriks kyrka

Om rätten att slippa försonas

16.00 Samtal med författarna Felicia Feldt och Mian Lodalen.
Hagakyrkan

Himlaspelet

18.00 En musikalisk och berättande föreställning. Medverkande artister från GöteborgsOperan: Lars Hjertner, Liselott Johansson, Hans Josefsson. Piano: Anders Ottosson.
Härlanda kyrka

Det var en gång...

En helg i sagornas tecken. Dockteater, hjälteberättelser och föredrag.
Härlanda kyrka

Göteborg Baroque.

FOTO: PER BUHRE

BIBEL
SÄLLSKAPET

Bibelsällskapets nya förlag är med på bokmässan med **Nya testamentet som ljudbok**, böcker om aposteln Paulus, Bibelns röda tråd – och mycket mer. Välkommen till oss på mässan i Göteborg eller till :
www.bibelbutik.se
www.bibelsallskapet.se

Tyckandets Tyranni 195:-
Kristus vårt liv 109:-
Det är fullbordat 109:-

BV-FÖRLAG
042-14 57 22
info@bvforlag.se
www.bvforlag.se

Irland

Irland och Skandinavien har en historisk relation som är mycket närmre än vad man först kan tro utifrån kartbilden. Havet skiljde inte länder åt förr. De som kunde färdas på havet knöts samman. Över havet kom vikingarna, och grundade Irlands huvudstad. Över havet kom keltiska kristna till Sveriges kust, och även idag ser vi kulturella likheter, i vår spiritualitet och i vår kärlek till naturen. Sedan ett antal år är irländsk kultur en viktig del av Svenska kyrkans kultursamverkan. I år har vi glädjen att presentera ett flertal irländska författare, både på Se människan-scenen och på andra platser på Bokmässan.

TORS DAG 27 SEPTEMBER

10.00-10.45 Denna dag ett liv

Seminarielokal

Erik Andersson aktuell med sin nyöversättning av James Joyces Ulysses samtalar med litteraturvetaren Sara Danius och journalisten Jan Gradvall om verkets betydelse idag.

16.00-16.20 Möt Mary Coughlan

Se människan-scenen

I sin självbiografi *Bloody Mary – My story* berättar en av Irlands mest älskade folk- och jazzsångerskor öppen- hjärtigt om ett liv präglad av såväl framgång som stora personliga svårigheter.

19.00 Konsert med Mary Coughlan

Hagakyrkan

FREDAG 28 SEPTEMBER

10.30-10.50 Två läsbassadörer i samtal

Unga scenen

Siobhán Parkinson är den irländska första barn- och ungdomsförfattare som utnämns till childrens laureate. Hon samtalar med sin svenska motsvarighet Johan Unenge och Sinead McAodh, direktor för Ireland Literature Exchange om arbetet med att få unga att läsa.

11.00-11.15 Möt Paul Muldoon

Rum för poesi

Pulitzerpristagaren Paul Muldoon läser från sin diktsamling *A Hare at Aldergrow*. Hans översättare Lars Håkan Svensson läser dikterna på svenska.

11.00-11.20

Kultur och religion enligt Sebastian Barry

Se människan-scenen

Dramatikern, romanförfattaren och poeten Sebastian Barry samtalar med teologen Werner Jeanrond.

11.30-11.50 En översättares vedermödor

Seminarielokal

Erik Andersson har översatt James Joyces Ulysses men också skrivit en bok om processen att översätta romanernas roman. Han samtalar med Stephen Farran Lee.

13.00-13.45 Inte bara barnsagor

Seminarielokal

Att skriva för barn är inte lättare än att skriva för vuxna, tvärtom. Irländska barn- och ungdomsförfattarna John Boyne, Éilís Ní Dhuibhne och Siobhán Parkinson i samtal med journalisten Lotta Olsson.

13.00-13.50 WB Yeats

Rum för poesi

Hur översätter man ett poetiskt mästerverk? Thomas Sjöstedt, som översatt Yeats *Tornet* till svenska, samtalar med poeterna Paul Muldoon och Eva Ström.

15.00-15.45 Poesin och fredsprocessen

Seminarielokal

Paul Muldoon samtalar med förläggaren Jonas Ellerström om litteraturens roll under "The troubles" på Nordirland.

16.00-16.45 Se dig om i vrede

Seminarielokal

Författarna Sebastian Barry, John Boyne och Siobhán Parkinson samtalar med författaren Ola Larsmo om fröjderna och farorna med historisk fiktion.

17.30-18.00 William Butler Yeats: hans liv och verk

Göteborgs universitet, Centralbiblioteket

Invigning av en utställning om den irländske poeten.

LÖRDAG 29 SEPTEMBER

9.30-9.50 Barn och bråddjup

Se människan-scenen

Måste inte en barnbok sluta åtminstone lite lyckligt? Barn- och ungdomsförfattaren John Boyne samtalar med Tomas Pettersson, Göteborgs stift.

10.30 -10.50 John Boyne sanningsägare

Seminarielokal

Författaren samtalar med journalisten Peter Whitebrook om att skriva historiska romaner och om sanningsens roll i fiktionen.

13.00-13.45

Dublin och Reykjavik: Litterära städer

Seminarielokal

Både Dublin och Reykjavík har utnämns till Världslitteraturhuvudstad. John Boyne och Paul Murray samtalar med sin isländska kollega Sjórn om sina hemstäders förhållande till litteraturen.

14.00-14.45 Med förkärlek för karga platser

Seminarielokal

Författaren Colm Tóibín i ett personligt samtal med sin svenske kollega Stewe Claeson om kärleken till litteraturen och till det karga i alla dess former.

16.00 - 16.45 Efter Ulysses: den moderna irländska romanen

Seminarielokal

Hur är det att skriva i skuggan av giganter som Joyce, Beckett och Wilde? Kevin Barry, Paul Murray och Sebastian Barry samtalar med Peter Whitlock.

17.30-17.50 New ways to kill your mother

Se människan-scenen

Vad händer med andra familjemedlemmars litterära ambitioner när en författare som WB Yeats eller Thomas Mann föds in i familjen? Colm Tóibín samtalar med teologen Werner Jeanrond.

19.00

Filmvisning Pojken i den randiga pyjamasen

Sjömanskyrkan

Film baserad på John Boynes ungdomsroman om två pojks vänskap i Auschwitz skugga.

SÖNDAG 30 SEPTEMBER

10.00-10.20 Möt Colm Toibín

Internationella torget

11.00-11.45 Novellen: Irlands litterära format

Seminarielokal

Novellformatet, oskiljbart förenat med irländsk berättartradition, upplever en ny blomstringstid. Hängivna novellförfattarna Colm Toibín, Éilís Ní Dhuibhne och Kevin Barry samtalar med Peter Whitebrook

16.00-16.30 Översätta Toibín

Litteraturscenen

Colm Toibín diskuterar litterär stil och konsten att översätta med Erik Andersson, översättare och Stefan Ingvarsson, förläggare.

WERNER G. JEANROND:

Poeter som profeter

Det är inte teologerna som stått för den religiösa kritiken på Irland, utan författarna. Den traditionen har inspirerat många att idag se Gud, religionen och kyrkan med nya ögon. Werner G. Jeanrond beskriver ett Irland som håller på att frigöra sig från den hierarkiska kyrkans dominans.

NÄR JAG KOM TILL Irland 1981 mötte jag ett spirande ekumeniskt klimat. Och jag slogs av att den katolska traditionen inte alls var så homogen som bilden utifrån gav sken av.

Södra Irland har ofta setts som homogent romerskt-katolskt, lojalt med påvestolen, medan norra Irland har karakteriserats som en religiöst rörig krutdurk.

När staten Irland bildades knöts irländsk nationalism ihop med romerskt-katolsk ideologi. Fortfarande är myten om det romerskt-katolska Irland effektiv, och upprätthålls av konservativa krafter.

Men det katolska Irland kommer i många färger och former. Många kan gå till högmässan på söndag, och samtidigt ignorera påbud som man inte håller med om. Det är intressant att se hur många präster numera gör gemensam sak med lekfolket mot kyrkans paternalistiska maktstruktur.

I BÖRJAN AV 1980-talet grundades en icke-konfessionell teologisk institution vid Dublins Universitet/ Trinity College. För första gången, studerade studenter med olika religiös bakgrund tillsammans teologi, fria från kyrklig kontroll. Den betydelse som det har haft kan inte överskattas. Innan 1980 fanns inga teologer som var lekmän. Idag finns kvinnor och män med utmärkta teologiska kvalifikationer, fria från kyrklig ledning men redo att ta ansvar i en kyrka vars ledning har förlorat trovärdighet.

Tidigare var det inte teologerna som stod för

den religiösa kritiken, utan författarna. Författare som Samuel Beckett, James Joyce, Patrick Kavanagh, Flann O'Brien och John McGahern, har inspirerat många att se Gud, religionen och kyrkan med nya ögon. Särskilt Patrick Kavanagh (1905-67) har bidragit till omvärderingar av centrala delar av den kristna tron. Som en röd tråd genom hans verk är tanken att se Gud på platser där de fromma inte söker. Redan 1951, långt innan feministteologin påverkat Irland, skrev han:

God in Woman

Now I must search till I have found my God-...

Surely my God is feminine, for Heaven

Is the generous impulse, is contended

With feeding praise to the good. And all

Of these that I have known come from women.

While men the poet's tragic light resented,

The spirit that is Woman caressed his soul.

Den religiösa frigörelsen är i full gång på Irland. Sedan 1990 har man haft två kvinnliga presidenter. Och i flera kyrkor kan kvinnor bli präster. Den katolska kyrkan får allt svårare att hävda männens dominans.

Nya kristna sammanhang, ofta ekumeniska, ser också dagens ljus. I bönegrupper, studiecirklar och mer komunitetsliknande sammanhang görs pionjärsatser för att utveckla uttryck för tro. Teologen O'Donohue har t.ex. försökt kombinera keltisk andlighet med katolsk sakramentalitet, som ett instru-

ment för religiös förnyelse. Också i en del vanliga församlingar bubblar det, och man söker nya och mer jämlika former av kristen gemenskap.

Det konservativt kristna etablissemanget på Irland kommer att transformeras. Människor upptäcker och återtar sitt egna ansvar för tron. Man accepterar inte längre hierarkins överbeskyddande nedlåtenhet. Utmärkta författare som Colm Tóibín, poeter som Micheal O'Siadhail, och brillianta och självständiga teologer som Gabriel Daly OSA och Seán Freyne, kommer fortsatt att bidra till denna spännande utveckling.

MÅNGA SER REDAN en ny bild av Irland som inte längre bygger på de oheliga allianserna nationalism och katolicism i söder och protestantism och unionism i norr. Det är en tragedi att den kristna tron ofta har allierat sig med konservativa krafter som misstänksamt betraktar alla former av mänsklig frigörelse. Men Jesus bjöd in alla till en ny gemenskap med Gud, karakteriserad av kärlek, inte av makt. I fokus var människornas befrielse, inte minst från religiöst förtryck och intolerans.

Jag är övertygad om att det finns en befriande potential i den kristna tron som håller på att omvandla Irland till en pluralistisk, tolerant och frihetsälskande del av världen!

Werner G. Jeanrond,
rektor vid S:t Benets Hall, University of Oxford

En väv av vardaglig dramatik

Éilis Ní Dhuibhne:
The shelter of neighbours

EFTER ATT TIDIGARE endast mött författaren i romanform – *Dancers dancing* – var det med förväntan jag tog del av novellsamlingen *The Shelter of neighbours*, en anspelning på det irländska talesättet "Ar Scath a Cheile a Mhaireann na Daoine" –

(vi människor lever i varandras skugga och skydd – fritt översatt). Boken låter oss i 14 noveller möta olika människooöden och personernas beroende av varandra. Författaren visar en god iakttagelseförmåga och novellerna är detaljrika och skrivna i en

nästan kondenserad lyrisk stil och lyckas teckna det som till en början verkar vara människornas enbart lugna vardag. En vardag som efterhand bjuder på alltmer dramatik. Författaren kommer under ytan och avtäckar personernas innersta med starka

känslor av behov, besvikelser, passioner...

Till viss del upplevs personerna vara indragna i ett vardagens marionettspel. Detta kommer särskilt till starkt uttryck i novellen *A literary lunch*; i det mänskliga spelet i en styrel-

se utsedda att välja vilka författare, som just det året skall erhålla ett ekonomiskt anslag. Styrelsemedlemmarna sprattlar som marionetter i ett spel av skendemokrati och pålagd konsensus. I novellen *Illumination* inbjuds vi till en författares vardag med tid-

vis oförmåga att skriva och vilka magiska händelser som kommer till stånd under en författarretreat. I *Bikes I have lost* får olika cyklar gestalta vad en person egentligen upplever i sitt liv. En fantastisk väv av händelser.

Monica Wennblom

När katolska kyrkans ledning förlorat trovärdigheten hoppas många på ett nytt Irland, där människor upptäcker och återtar sitt eget ansvar för tron. Vid Trinity College i Dublin utbildas idag teologer, både kvinnor och män, utan bindning till kyrkan.

Den keltiska länken

Den öppna spisen och de gamla möblerna, burspråket med små skulpturer och boktravar, teet och kakorna på soffbordet. Den litterära inramningen är given. Bilden blir komplett när Seamus Heaney slår sig ner i fåtöljen och med sin irländska accent läser upp en av sina dikter för oss.

SEAMUS HEANEY är internationellt erkänd som en av 1900-talets stora poeter. 1995 fick han nobelpriset i litteratur. Under mötet med KG Hammar i vardagsrumssoffan i Dublin rör sig samtalet från irländsk självständighetskamp till vikingar och Tomas Tranströmer.

Det här är en fascinerande stad, och ett fascinerande land! Jag tror det finns fler nobelpristagare i litteratur i Irland än någon annanstans. Hur förklarar du det?

– Landets problem genom historien, vårt psyke, politiken, allt är sammanbundet och det finns många motsägelsefulla sammanhang, menar Seamus Heaney. Allt ger nödvändiga kvaliteter för skrivande. Gaeliskan, det irländska språket, har också bidragit till att litteraturen har blivit en del av den irländska identiteten.

DET HAR TIDIGT funnits en länk mellan Irland och Skandinavien, även om den inte alltid har haft positiva associationer för irländarna. Den kulturella guldåldern på Irland, den keltiska kulturen under tidig medeltid, avbröts av vikingarnas härjningar, och efter det har ön varit splittrad i inre och yttre konflikter.

– Nu är det annorlunda. Från sjuttioalet och framåt, speciellt i Dublin, har man börjat se vikingarna mer som handelsmän och en positiv del av vår historia, säger Seamus Heaney.

En reflektion när det gäller dina likheter med Tomas Tranströmer är den keltiska länken. Ofta brukar Sverige kallas det mest sekulariserade landet i världen, men det är inte sant. Det finns en närhet till det keltiska förhållningssättet till livet, en spiritualitet i förhållandet till naturen. Både du och Tomas Tranströmer har mycket natur i era dikter.

– Det är sant! Jag tycker att Tomas gör ett bra jobb

som kopplar tidlösa tankar till vår samtid. Det finns en sorts religiös dimension hos Tomas, världen stannar inte vid horisonten hos honom. Jag vet inte om han kallar sig kristen, men han är andlig, menar Seamus Heaney.

Ofta när vi pratar om Irland säger vi att det är väldigt katolskt, med en stark kyrka, och med många poeter. Kyrkan har varit väldigt strikt, och poeterna har skapat plats för andra uttryckssätt. Kan det finnas en koppling mellan dessa?

– Ja det är nog så. Den iriska poesin, i sin medeltida form, är mycket religiös, men uttrycker sig ofta genom naturen. Jag hörde någon skämtsamt säga, redan före den ekonomiska kollapsen, att vi har ingen ekonomi i Irland – vi har en litterär tradition. Det är det som håller ihop saker och ting. Och det är ingen tvekan om det, anser Seamus Heaney. Vart du än går i Dublin finns det referenser till författare.

Din far var jordbrukare, och du skriver någonsans att "jag ska gräva med min penna". Är det ditt sätt att hålla dig till traditionen?

– Så är det. Samtidigt har jag sett mig själv som lärare. Jag undervisade i årtal, sedan slutade jag på universitetet och vi flyttade. I barnens nya skola frågade läraren vad deras föräldrar arbetade med. Sonen frågade inte mig, utan skrev direkt det irländska ordet för poet. Så det har nog alltid funnits som en djupare identitet, säger Seamus Heaney.

Hur har ditt skrivande påverkats av konflikterna i Irland?

– När jag flyttade till Dublin kände jag mig länge obekvämt med att inte vara kvar i norr, och jag försökte på alla sätt att koppla mina dikter till norra Irland. Alla i Nordirland har den sekteristiska världsbilden rotad inom sig, och jag kommer aldrig att kunna släppa relationen till norr.

I den första dikten i din senaste bok, *The Human Chain*, är du väldigt lik Tranströmer.

– Jag kan se det. Jag önskar jag kunde lyckas med det varje gång! Jag har alltid sagt att Tomas förtjänar nobelpriset för att han är en poet. Han har inte några för- eller nackdelar av att tillhöra en förtryckt minoritet. Han var ingen frihetskämpe, han skrev helt enkelt bra poesi. Det var en seger för nobelkommittén.

Tomas Pettersson

Vi har ingen ekonomi i Irland – vi har en litterär tradition. Det är det som håller ihop saker och ting.

SEAMUS HEANEY

FOTO: MIKAEL RINGLÄNDER

Fabler som tar barnen på allvar

John Boyne väntar på oss i caféet på ett av Dublins mest exklusiva hotell. Servitörer med kritvita handdukar på armen skrider ljudlöst över de tjocka heltäckningsmattorna. Utanför fönstret ligger märkesbutikerna tätt.

MILJÖN ÄR FJÄRRAN från bokhandeln, ett stenkast bort, där John Boyne jobbade under flera år samtidigt som han skrev på sina bokmanus på kvällarna. Den plötsliga kommersiella framgången var inget han räknat med. Men att han skulle bli författare, det avgjordes tidigt.

– Redan när jag var sju-åtta skrev jag berättelser och jag har aldrig slutat. Det var inget jag bestämde mig för, jag kände instinktivt att detta var vad jag skulle göra.

John Boyne, född och uppvuxen i Dublin, har skrivit en lång rad romaner de senaste tio åren. I Sverige har han främst blivit känd genom succéboken *Pojken i randig pyjamas*, som även blev film 2007. Det var hans första bok för yngre läsare, och handlar om två pojkar som möts på var sin sida av stängslet runt ett koncentrationsläger. Några år senare kom den andra barnboken *Pojken som sprang bort*, och i augusti i år kom hans senaste, *Barnaby Brocket* ut på engelska.

Alla tre har presenterats som fabler, eller sagor, men John Boyne vill inte se dem som barnsliga. Att vuxna och barn skulle ha olika förväntningar på böcker håller han inte med om. Vuxenspråket kan vara ett hinder för yngre läsare, men innehållsmässigt tänker han att alla ska kunna läsa hans böcker.

– Nyckeln är att inte bekymra sig för svåra ämnen eller historier. Man måste behandla barn med stor respekt. Bra barnböcker är de som även vuxna kan läsa med behållning.

BARNABY BROCKET handlar om en familj som inte vill att något ska vara annorlunda. Allt ska vara normalt, och så får de ett barn som svävar. De måste hålla honom i ett koppel, och de skäms så mycket för honom att de till slut släpper taget om kopplet...

– De flesta barn känner sig annorlunda, tafatta eller klumpiga. Jag ville skriva att det är ok att vara annorlunda. Det är en bok med mycket humor, men den lyfter fram känslor av att bli sviken, av skuld och skam, som många kan känna igen. En stor inspirationskälla är Roald Dahl. Han var inte rädd för att vara mörk, och skrämma barn, samtidigt som han tog barnen på stort allvar.

Oavsett om han skriver för vuxna eller för barn menar John Boyne att det är viktigt att vara autentisk, och framförallt när det gäller att beskriva känslor.

– På ytan är en del av mina berättelser realistiska, men personernas känslor måste alltid vara trovärdiga. Även i *Pojken som sprang bort*, som till formen verkligen är en saga, finns verkligheten i karaktärernas upplevelser. Noa flyr in i en sagovärld, för han vill inte ta till sig det plågsamma som sker i hemmet. Han försöker desperat klamra sig fast vid sin barndom. På ett sätt går det här igen även i mina vuxenböcker; jag vill beskriva hur vi hanterar olika obehagliga situationer.

Ensamma barn, svikna barn, berättelserna skär i hjärtat emellanåt, men det är inte självupplevt.

– Jag hade en fantastisk barndom, med en kärleksfull familj. Men jag har alltid älskat böcker om

föräldralösa barn, som är tvungna att hitta sin egen väg, och hitta en mognad inom sig. Dickens blev tidigt en favorit.

JOHN BOYNE TYCKER det är väldigt viktigt att kunna ge barn självkänsla och hopp, men att medvetet skriva in ett lyckligt slut i sina barnböcker är något han undviker.

– Det kan sluta på rätt sätt ändå. Det hemska, som pojken i en av böckerna flyr från, det händer faktiskt. Jag ville berätta att ok, det händer otäcka saker. Men poängen är att han klarar sig igenom det. Tio år senare har han kvar minnena, men han är okej, han klarade sig. Och livet är faktiskt ingen Disney-film.

Tomas Pettersson

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

De flesta barn känner sig annorlunda, tafatta eller klumpiga. Jag vill skriva att det är okej att vara annorlunda

JOHN BOYNE

Internationella torget

Svenska kyrkans internationella arbete arrangerar scenprogram på Internationella torgets olika scener. Programmet finns i sin helhet på www.internationella.torget.se

Nästan en miljard människor i världen hungrar. De flesta som hungrar arbetar med att producera mat. Människorna bakom maten påverkas av klimatförändringar, global politik, konflikter och brist på makt och inflytande. Det krävs en förändring och vi kan alla vara en del av den. Därför arbetar Svenska kyrkan med att lyfta frågor kring hunger och rätten till mat.

I år finns vi i caféet mellan Se människan och Internationella torget. Där kan du äta världen mer rättvis, lära dig mer om vad du kan göra och vad Svenska kyrkan gör för att utrota hungern.

Ett av Svenska kyrkans seminarier på Internationella torget knyter dessutom an till samma tema – Utrota hunger med pengar i handen, som äger rum på lördag eftermiddag.

Utöver detta anordnar Svenska kyrkan två andra seminarier: *Hur bygger vi fred? Sveriges politik för global vapenexport*, ett frukostseminarium på söndag morgon, tillsammans med Kristna freds rörelsen samt *Bögälskarkyrkan i Norden* som anordnas tillsammans med RFSL på torsdag eftermiddag.

INTERNATIONELLA TORGET TORSDAG 27/9 KL. 17.20-17.40

Bögälskarkyrkan i Norden

Vad har religionen för roll globalt att verka för inkluderativa samhällen och människors rätt till sin sexuella identitet?
Medverkande: Svenska kyrkan, samt representant för RFSL

FOTO: MAGNUS ARONSSON/IKON

LÖRDAG 29/9 KL. 14.20-14.40

Utrota hunger med pengar i handen

Biståndsexperten Armando Barrientos, The Brooks World Poverty Institute (BWPI), samtalar om hur kontanta bidrag kan lyfta människor ur fattigdom.
Medverkande: Armando Barrientos, Senior Research Fellow, The Brooks World Poverty Institute (BWPI)

SÖNDAG 30/9 KL. 09.15-10.00

Bygger vi fred? – Sveriges politik för global vapenexport

Frukostseminarium.
Medverkande: KG Hammar m fl

Klimatförändringarna riskerar att göra torra områden torrare. Skördarna riskerar att minska dramatiskt i länder som Etiopien. Habibe Yimer, 13 år, hjälper sin pappa att plöja åkern där de odlar korn, kikärter, sorgum och teff (etiopiska sädeslag).

barn far illa 2.0

30 oktober kl. 09.30 – 16.00
(Fika från 09.00)

Program

- Barns livsvillkor idag (Maria Larsson)
- Barnperspektivet, Barnombudsmannen (Fredrik Malmberg)
- Det ingen ville se
- Hur signalerar barn som far illa? (Hela Människan)
- Film: "Som en Zorro" m. samtal.
- Barnstödsgrupper idag (Junis)
- Det går att förändra barns livsvillkor (Anne-Lee Mellström)
- Med mera

Varmt välkommen på en engagerande konferens kring barnens situation idag. Vi får dagligen rapporter om att barn far illa. Många barn växer upp i dysfunktionella familjer där föräldrarna inte lyckas knyta an till sina barn känslomässigt. Många arbetar för dessa barn och goda saker händer, men allt för ofta får barnen klara sig själva utan att samhället griper in. Vi som vettiga vuxna och i våra professioner behöver bli bättre på att se de signaler som dessa barn sänder.

Under konferensen får ni kunskap om hur situationen för barn ser ut idag. Men också vilka metoder som finns för att nå barnen och vad jag som individ kan göra. Hur kan jag gå vidare om jag misstänker missförhållanden? Anmälningsplikt med mera.

Tillsammans kan vi göra uppväxten bättre för dessa barn!

Maria Larsson
barn- och äldreminister (KD)

Vi kommer lägga ut mer information om programmet på våra respektive hemsidor och på:

www.facebook.com/omtanke.om.barnen

Du kan redan nu boka plats på konferensen på adressen:

www.helamanniskan.se/kurser

Pris: 650 kronor inklusive morgon- och eftermiddagsfika.

Plats: Debaser, Ljunglövska Salen. T-Medborgarplatsen. Stockholm.

Konferensen arrangeras av Omtankegruppen som består av Hela Människan, LP-Verksamheten, Blå Bandet och IOGT-NTO, i samarbete med studieförbunden Bilda, NBV, CAN (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) och Stockholms länsnykterhetsförbund.

Fördjupa din läsupplevelse hos oss!

Studieförbundet Bilda berättar mer om delade läsupplevelser i monter G01:12.

Välkommen också till de seminarier vi arrangerar och medverkar i

Se program i denna tidning och på www.bokmassan.se

Livstolkning pågår

På vår nya livstolkningsblogg kan du delta i ett ständigt pågående samtal om livet, samhället och kulturen. Krönikor, reflektioner, recensioner, tips om böcker, artiklar, filmer, musik och olika evenemang. Läs, fundera, kommentera!

www.bilda.nu/livstolkning

Möt oss på Se Människan

Ylva Eggehorn samtalar med ärkebiskop Anders Wejryd om barns rätt att få växa också i andligt hänseende, med utgångspunkt i boken *En vän från himlen*.

FREDAG KL 10:30

Per Arne Dahl, norsk präst, krönikör och författare till *Något att hoppas på när det värsta har hänt* talar om hopp som ett konstruktivt sätt att angripa framtiden, även efter en tragedi som den på Utøya.

FREDAG KL 17:30

Lars Adaktusson och **Ebba Lindsö** samtalar om synen på tro och religiösa människor i det sekulariserade Sverige. Tillsammans med 13 andra kända svenskar medverkar de i boken *På tal om tro*.

LÖRDAG KL 16:30

Vi finns i monter B05:21

Libris förlag

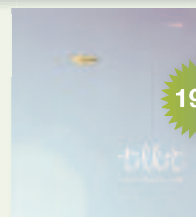
BÖCKER FRÅN VOTUM & GULLERS FÖRLAG

195:-

Nils Bolander
**i går, i dag,
i morgon**

Nils Bolander är en av Sveriges mest lästa kristna poeter. Här möter du hans dikter, honom själv och det liv han levde och satte ord på – sitt liv och ditt liv – ett liv tillsammans med varandra och vår Herre. Urvalet har gjorts av såväl ny som erfaren Bolanderläsare. Nils Bolanders barn har också letat reda på några ej tidigare utgivna alster, och har öppnat upp Bolanders familjealbum.

195:-

Karin Sjöqvist Wernberg
Tillit

I boken möter vi sju kvinnors livsberättelser vars röda tråd är tillit. De är människor, mitt uppe i vardagsliv – men också liv där existentiella frågor får ta plats.

Tvivla, hoppas och tro tillsammans med dessa kvinnor, och kanske tillsammans med andra. Till varje kapitel hör några frågor att samtala kring, gärna i studiecirkelform, för att på så vis dela erfarenheter.

280:-

Peter Gerdehag
Kokvinnorna

280:-

Oddgeir Bruaset
**Där ingen skulle tro
att någon kunde bo**
DEN ANDRA BOKEN

Votum & Gullers Förlag ger ut fotböcker om människor, kultur och natur. Se våra böcker på www.votumforlag.se. Möt oss på Bokmässan, B 01:42

_____ ex av **i går, i dag, i morgon** Pris: 195:-

_____ ex av **Tillit** Pris: 195:-

_____ ex av **Kokvinnorna** Pris: 280:-

_____ ex av **Där ingen skulle tro... - Andra boken** Pris: 280:-

Namn: _____

Adress: _____

E-post: _____

VOTUM & GULLERS FÖRLAG

Skicka till:
Votum & Gullers Förlag,
Skårev. 60, 653 50 Karlstad
Mail: order@votumforlag.se
Tel: 0768-33 35 00.
**Frakt tillkommer
med 39:-/beställning**

Gäller till 2012-09-30.

Det är över femtio år sedan FNs generalsekreterare Dag Hammarskjöld omkom under inflygningen till Ndola airport i nuvarande Zambia. Misstankarna om att planet sköts ned har aldrig riktigt försvunnit, och när allt fler svårförklarliga omständigheter nu kommer fram i ljuset höjs kraven på en ny utredning.

Ansvarsfullt detektivarbete

NÄR JAG JOBBADE med research för en annan bok fick jag tag på uppgifter om Albertina, planet som Hammarskjöld förolyckades i. Jag såg teorier om olycka och sabotage, men flera afrikanska röster sade att det var mord berättar Susan Williams, brittisk forskare och författaren till boken *Who killed Hammarskjöld?*

– Först tog jag det inte på allvar, men om och om igen kom jag tillbaka till flygkraschen i mitt andra arbete. Det var uppenbart att något hade mörklagts, och jag anade många orättvisor som fick mig att gå vidare.

Född och uppvuxen i Nordrhodesia, nuvarande Zambia, har Susan Williams skrivit flera initierade böcker om Afrika och om 1900-talets storpolitiska maktförskjutningar. Framförallt har hon fokuserat på 1950- och 1960-talens frigörelse- och självständighetskamp i de forna kolonierna.

– Jag tror inte att jag har någon skuld till den värld jag växte upp i, men jag känner ändå ett ansvar, att jag har varit delaktig. Jag vill göra något rätt, säger Susan Williams.

Hammarskjölds och FNs arbete i Kongo har ofta setts utifrån kongole-sisk, eller sydafrikansk, politik. Men Susan Williams menar att Storbritanniens roll, och den brittiska kolonialismen, är en nyckel i hennes efterforskningar.

– Många såg Hammarskjöld som ett hot mot hela den rådande världsordningen. Sett i den kontexten är det inte orimligt att han blev mördad.

Det som Susan Williams nu har

publicerat är ingen lista med färdiga svar. Snarare blir frågorna fler efter att ha läst hennes bok, men de pekar alla i en viss riktning. Bland annat har hon kunnat visa att gamla bevis har hanterats felaktigt. Vittnesmål har avfärdats, beviskedjor har inte fullföljts och flera saker har uppenbart gömmts undan. Mycket har också hamnat i en ny situation efter att apartheidregimerna har fallit, fler vittnen har vågat prata, och har blivit hörda.

– Jag älskar det här arbetet med att söka ledtrådar, och skapa en berättelse, men samtidigt är det på riktigt. Människors liv står på spel, fortfarande efter femtio år. Därför kunde jag inte

– Jag älskar det här arbetet med att söka ledtrådar, och skapa en berättelse, men samtidigt är det på riktigt. Människors liv står på spel, fortfarande efter femtio år.

SUSAN WILIAMS

skriva allt jag fick höra. Ofta tänkte jag "Dag, hjälp mig nu! Gör jag fel, ger jag människor problem?" Jag känner ett stort ansvar som det är viktigt att vi är fler som delar.

I SITT ARBETE i de brittiska arkiven har Susan Williams tagit del av obduktionsrapporter och hittills opublicerade bilder av den döde Hammarskjöld som också väcker frågor. Varför är Hammarskjöld den ende av passagerarna som ser ut att inte ha blivit bränd? Varför är hans protokoll så kortfattat och utan beskrivningar av skador, medan de andra passagerarnas protokoll är fyllda av beskrivningar och många oviktiga detaljer? Vad är det för ljusa fläckar på fotona av Hammarskjölds ansikte, precis där det finns utsagor om en skottskada?

– Min förra bok handlade mycket om det godas triumf över det onda, om hur fel brittiska myndigheter handlade, och om kampen för att bygga ett fritt Botswana. Sanning, rättvisa och godhet vinner över ondskan. Det var fantastiskt att få beskriva! Men i den här boken känns det som att det är det onda som vinner över det goda, säger Susan Williams med en suck.

Det är tydligt att Susan Williams har en inre drivkraft för rättvisa. Trots att hennes föräldrar tog ställning för den vita regimen i Rhodesia, och trodde på apartheidsystemet, fick hon tidigt upp ögonen för orättvisorna och brutaliteten som rådde.

– Idag förstår jag att Hammarskjöld representerade ett nytt tänke-

sätt; försonande och inkluderande. Han samlade människor för att arbeta för något bättre tillsammans. Min erfarenhet är att många zambier känner starkt för den här samhörigheten, och jag upplever mer samhörighet med Hammarskjöld i Zambia idag än vad jag gör i t ex Sverige.

Susan Williams anser nu att FN ska tillsätta en ny utredning. Den hade i så fall blivit den första offentliga undersökningen av Hammarskjölds död efter kolonialtidens slut. Det är angeläget både för FN, för alla medlemsländer och även för dem som har en personlig relation till Dag Hammarskjöld.

– Jag tror fortfarande inte jag förstår honom, men han står mig nära, säger Susan Williams.

– Jag har tillbringat mycket tid i meditationsrummet i FN-högkvarteret. Det finns inga tvivel om att det har betytt mycket för mig, och stärkt mig i uppfattningen att Hammarskjölds syn på hur världen kan fungera fortfarande är en väg framåt.

Sedan intervjun med Susan Williams gjordes har en internationell oberoende kommission beslutat att undersöka de nya uppgifter som framkommit om flygkraschen. Kommissionen består av tre domare och svensken Hans Corell, tidigare FN-rättschef. Slutsatserna kommer att läggas fram i en rapport till FN.

Tomas Pettersson

Ögonblick av nostalgiska återblickar

I den andra boken av tre kan vi nu fortsätta följa Göteborgs förändrade stadsbild under 100 år; upptäcka de äldsta delarna av Göteborg, den ursprungliga porten i väster.

DEN FÖRSTA DELEN av det unika fotoboksprojektet Ögonblick presenterades 2011-11-11 vid Domkyrkan i Göteborg. Nu är den andra delen klar och säljs i anslutning till Se människan-scenen på Bokmässan.

Ögonblick är ett samarbete mellan fyra till synes helt väsensskilda partners: Göteborgs Stadsmuseum, Göteborgs-Posten, Innerstaden Göteborg och Svenska kyrkan.

Initiativet till projektet Ögonblick togs av Mikael Ringlander som är präst och projektledare för Kultursamverkan Svenska kyrkan.

KYRKAN HAR FUNNITS i stadens centrum sedan grundandet, Stadsmuseet behöver ständigt komplettera sin fotosamling, pressfotografernas arbete

behöver synliggöras och Innerstaden Göteborg söker ständigt nya och intressanta grepp att arbeta för en positiv utveckling av stads kärnan.

Tiden för projektet har satts till unika 100 år för att under den tiden följa innerstadens utveckling och förändring.

SKRIFTEN BASERAS på texter av göteborgsförfattaren Lars O. Carlsson, och är tidigare publicerade på Innerstaden Göteborgs hemsida. Bildurvalet från Göteborgs stadsmuseums samlingar och från Kamerareportage har gjorts av bildredaktör Torsten Bundsen och redaktör är K-G Fridman. Nyare foton är tagna av Lars Svedjenäs, Mikael Ringlander och Torsten Bundsen.

FOTO: GÖTEBORGS STADSMUSEUM

Fördjupa din läsupplevelse hos oss!

Studieförbundet Bilda berättar mer om delade läsupplevelser i monter G01:12.

Välkommen också till de seminarier vi arrangerar och medverkar i

Se program i denna tidning och på www.bokmassan.se

Livstolkning pågår

På vår nya livstolkningsblogg kan du delta i ett ständigt pågående samtal om livet, samhället och kulturen. Krönikor, reflektioner, recensioner, tips om böcker, artiklar, filmer, musik och olika evenemang. Läs, fundera, kommentera!

www.bilda.nu/livstolkning

”Tänk på dem som blir misshandlade,
som om det gällde er egen kropp.”

Heb 13:3

TA STÄLLNING

BÄR VÅRT ARMBAND

GÖR SKILLNAD

VIA VECKOUPPDRAG

ANMÄL DIG NU

BLI ETT MED DEM

SMSA: OWT+ NAMN &

ADRESS TILL 71 550

(INGEN AVGIFT)

WWW.OPEN-DOORS.SE/

ONEWITHTHEM

TEL: 019-31 05 00

KAMPANJEN PÅGÅR ÅRET UT

Open Doors

I tjänst för världens förföljda kristna

Drottninggatan 11
Örebro, 019-31 05 00
sweden@od.org

Bildspel/utställningar

INGÅR I ENTRÉBILJETTEN

Bildspelen visas på Se människanscenen.

Den stora bildutställningen i år är Se Tranströmer – 20 fotografers tolkningar. Dessutom finns det fler som visas både digitalt och på papper. Bildspelen visas på skärmar på Se människan-scenen och de andra längs med Fotografiska stråket på våning två.

Himlens fönster

Erland Forsberg är finlandssvensk, präst och sedan många år ikonmålare på heltid. Fotografen Mikael Ringlander har följt vägen från planka till färdig ikon. Ett arbete som sker i många steg och med stort tålamod. Ett fel och månaders arbete är förspillt. Erland Forsberg säger om ikoner:

– En bra ikon skall man kunna se på i en halvtimme varje dag. En slitstyrka som få bilder äger. Ansiktet i en ikon kan vara undanglidande, men också intensivt närvarande. Ändå är det bortom bilden i gränslandet mellan det yttre skådandet och den inre bilden, som vi kan ana mysteriet.

Texterna om hur en ikon blir till kommer att finnas både på svenska och finska.

Pilgrimslivet

Pilgrimslivet är en bok skriven av pilgrimer från Sverige och många andra platser. De går till sina hemkyrkor, till Santiago de Compostela, till Vadstena, till Assisi, till Trondheim. Och de berättar om stillhet, skoskav, sång och inte sällan om ett nytt sätt att se på livet. En av bokens fotografier är Magnus Aronson.

I går, idag, imorgon

Nils Bolander – poet, psalmförfattare, biskop. Hans dikter presenteras i en ny bok. Bildspelet väver ihop hans texter med bilder. Här möter vi hans dikter, honom själv och det liv han levde.

FOTO: ÅKE BORGLUND

Vad dom fick se - Fotolandslaget

Tidningen Se var Sveriges motsvarighet till amerikanska *Life*. Grundaren Carl-Adam Nycops tanke med tidskriften var att lyfta fram berättande bildjournalistik. Svenska pressfotografer som Lennart Nilsson, Anders Engman och Jan Delden fick sin skolning där. Lars Fahlén har intervjuat dem alla för sin bok *Vad dom fick se!*

102 fotografier från Gered Mankowitz hela karriär, som spänner över fyra decennier av musikfotografering.

Detta är Mankowitz första retrospektiv någonsin, och innehåller både många välkända ansikten och tidigare opublicerade guldorn.

Allt i utställningen har producerats i liten skala, 20x 25 cm, som lockar betraktaren att studera de otroliga detaljerna i varje foto. Bilderna är signerade och numrerade av Gered Mankowitz.

FOTO: GERED MANKOWITZ

Årets bild

Årets Bild är Sveriges största och äldsta fototävling för professionella fotografer. Den första tävlingen hölls 1942 då vinnarbildens togs av Herman Ronninger på Svenska Dagbladet.

Priser delas i år ut i tretton klasser varav flera nya, bl a "Årets bildspel". Det mest ätråvärda priset, Årets Bild, väljs bland alla inskickade bidrag. Årets Bild har som syfte att stärka den journalistiska bilden i Sverige. Boken med bilderna säljs till specialpris under mässan.

Bildspelen presenteras i samarbete med

GOECKER
SERIOUS IMAGING

www.tomsing.se
0707-575357 info@tomsing.se

Nu har vi 35 musikaler (!)

Här är de 4 senaste

Ny CD med Tomas Hagenfors bästa sånger

När Tomas fyllde 60 år fick han en present som heter duga - en CD där barnen sjunger 12 av hans mest kända sånger. Här finns bl a *Morgonbön mot rampfeber*, *Ett folk på väg*, *Herrens barn*, *Åkenskapsbön* och *Har den äran*.

"Med *Har den äran* är det bara att gratulera Tomas till tre duktiga barn. Unga vuxna soul-röster som ger pappas låtar nya dimensioner." *Ingemar Olsson, musiker och artist*

Välkommen att resa med Contour Air!

UGANDA

23/11, 11 dagar, 24 950 kr
Bergsgorillornas hemvist. Spännande möten med djur, natur och kultur.

VIETNAM & KAMBODJA

7/11, 15 dagar, 25 850 kr
Vänliga människor, magiska tempel, vackra båtturer och storstaden Saigon.

BURMA MYANMAR

11/11, 12 dagar, 26 950 kr
Guldbetäckta tempel, märkliga Buddhastatyer, flytande trädgårdar..

KUBA

1/11, 14 dagar, 27 400 kr
- en av pärlorna i Karibien, spännande historia, rik kultur, härliga rytmer, och underbart klimat!

INDIEN

4/11, 10 dagar, 18 900 kr
Indiens gyllene triangel - Taj Mahal, Maharadjor, New Delhi och tigersafari!

För detaljerat program beställ vår katalog eller se vår hemsida. Boka din resa på telefon 019-672 16 60.

www.contour.se
019-672 16 60

Vad gör yrkes-
högskolan?
Sidan 70

När kan man bli av-
stängd från A-kassan?
Sidan 109

Vad innebär
A- respektive
F-skattsedel?
Sidan 300

Vad är stämpelskatt?
Sidan 166

Måste jag alltid ha
min hund kopplad?
Sidan 193

Vad gör Tillväxtverket?
Sidan 443

Hur gör jag om jag vill
hyra ut min lägenhet i
andra hand?
Sidan 148

Boken om allt

Eller i alla fall nästan allt. **Samhällsguiden** från Fritzes är en unik handbok i konsten att leva i vårt land. I boken finns lättläst och kortfattad information om det offentliga Sverige. Samhällets regelverk, utbud, rådgivning och service, från vaggan till graven. Beställ Samhällsguiden via vår hemsida www.fritzes.se, per e-post order.fritzes@nj.se eller på telefon 08-598 191 90.

BEST.NR 978-913832601-5 · PRIS 315,-exkl. moms (334,-)

FRTZES - DIREKT FRÅN SVERIGES MYNDIGHETER

Fritzes

ett Wolters Kluwer-företag

Seminarier

SEMINARIEKORT ERFORDRAS TORSDAG-LÖRDAG

I SAMARBETE MED SENSUS

TORSDAG 27/9 KL 13.00–13.45

Tranströmer, en mystiker som inte predikar

Att läsa eller höra Tomas Tranströmers poesi är som att uppleva en skaparakt. Bilder som läggs i ett framkallningsbad och träder fram i sin vardagliga enkelhet – en enkelhet som samtidigt bär på svindlande betydelser. Teologen kan känna närvaron av sin gud och mystikern av sin, men poeten själv ger aldrig företräde för någon tolkning. Kanske är den fruktbara teologin något som har mera gemensamt med konstnärligt skapande än med positivistisk vetenskap? Med detta som utgångspunkt samtalar **Carl Otto Werkelid**, journalist och kulturråd vid svenska ambassaden i London, **Claes-Bertil Ytterberg**, biskop emeritus i Västerås stift och poeten **Marie Lundquist**.

Moderator: **Åsa Beckman**, journalist.
Se människan/Svenska kyrkan och Albert Bonniers Förlag

FREDAG 28/9 KL 10.00–10.45

Om Hammarskjöld blev mördad – vem gjorde det?

Dag Hammarskjöld dog 1961 när hans flygplan störtade i Nordrhodesia. Var kraschen en olycka eller angreps planet i luften? Eller rentav: mördades Hammarskjöld efter nedslaget? Från första stund har det funnits omständigheter och vittnesmål som tydde på att hans död inte var en olycka utan orsakats av hans fiender. Den brittiska forskaren Susan Williams hävdar i boken *Who killed Hammarskjöld? The UN, the Cold War and White Supremacy in Africa* att den rhodesiska haverikommissionen förfalskade bevis, viftade undan obekväma vittnesmål och konstruerade ett förlopp som inte svarar mot verkligheten. **Susan Williams** samtalar med **Mats Svegfors**, vd Sveriges Radio och tidigare ärkebiskopen **KG Hammar** om en gåta som gäckat eftervärlden i mer än femtio år.

Moderator: **Marika Griehsel**, journalist.
Engelska
Se människan/Svenska kyrkan

FREDAG 13.00–13.45

Arabisk vår för kristna och kvinnor?

De kristna kyrkorna har varit en självklar del av Mellanöstern sedan religionens begynnelse. I dag är de kristna en utsatt och minskande minoritet i länder som Irak, Syrien och Egypten. Hur går det att förstå och hur kan världen motverka de förföljelser som pågår? Hur blir framtiden för kvinnor när salafister och andra konservativa grupper får ökad makt? Ett samtal mellan **Misha Jaksic**, präst och ortodox samordnare Sveriges Kristna Råd, **Cecilia Uddén**, Sveriges Radios korrespondent i Mellanöstern, **Mohammad Fazlhashemi**, professor i idéhistoria, **Hinda Talal**, ordförande Svenska Muslimer för Fred och Rättvisa, SMFR, Göteborg.
Samtalsledare: **Anders Mellbourn**, chefredaktör, Tidningen Sändaren.
Studieförbundet Bilda, Se människan/Svenska kyrkan och tidningen Sändaren

FREDAG 28/9 KL 14.00–14.45

Är religion en mänsklig rättighet?

”Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.” Med de orden inleds artikel 18, ”Religionsfrihetsartikeln”, i FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter. Det är också utgångspunkten för Hans-Ingvar Roths bok *Är religionen en mänsklig rättighet?* Men vilken plats har religionen i ett modernt samhälle? **Hans-Ingvar Roth**, professor i pedagogik, författaren **Lena Einhorn** och biskop **Antje Jackelén** diskuterar en fråga som allt oftare ställs på sin spets och som särskilt bränner till när det gäller barn och religion. Samtalet leds av **Brita Häll**, journalist Kyrkans Tidning.
Norstedts, Se människan/Svenska kyrkan och Kyrkans Tidning

FREDAG 28/9 KL 16.00–16.45

Himlaspelet om själens vandring mellan helvete och himmel

Rune Lindströms bygdespel Himlaspelet har sedan premiären 1941 spelats varje år under en sommarvecka i Leksand. När Lindström låter drängen, vars käresta blivit bränd som häxa, dra till himlen går vägen genom hembygden invid Siljan och de blå bergen bortåt Gesunda. Den som ser Himlaspelet känner också igen den kultur som lät kurbitsmålare pensla stugväggarna med dalmålningar och Karlfeldts Dalmålningar på rim. Men den som kämpar med sin själ känner också igen sig själv, oberoende av hembygd. Om detta samtalar skådespelaren och

regissören **Birgit Carlstén**, ärkebiskop **Anders Wejryd** och **Hans Josefsson**, sångare och regissör.
Samtalsledare: **Claes-Bertil Ytterberg**, biskop.
Se människan/Svenska kyrkan

FREDAG 28/9 KL 17.00–17.45

Fånge hos gerillan

I mer än sex år var den fransk-colombianska politikern Ingrid Betancourt fånge hos FARC-gerillan i Colombia. I sin bok *Även tystnaden har ett slut* skriver hon om sina erfarenheter från åren i fångenskap, hur hon och hennes medfångar kämpade för sitt människovärde och hur hon brottades med sin gudstro. Betancourt föddes i Bogotá 1961 men växte upp i Frankrike. Vid 32 års ålder bestämde hon sig för att återvända till Colombia för att bli politisk ledare i ett land som undan för undan höll på att förstöras av terrorism, våld, korruption och rädsla. Det var under valrörelsen 2002 som hon blev tillfångatagen av den marxistiska FARC-gerillan. **Ingrid Betancourt** i ett samtal med tidigare ärkebiskopen **KG Hammar** om att överleva och behålla sin värdighet under de svåraste förhållanden.
Engelska
Se människan/Svenska kyrkan

LÖRDAG 29/9 KL 11.00–11.45

Två kvinnor, två livsöden

Björn Ranelids senaste roman *Tyst i klassen!* bjuder på två starka kvinnoporträtt. Karin Lilja är mor till sex söner, hustru till en supande man och bor med sin familj i ett område med nödbostäder i Malmö på 1950-talet. Hon läser Lagerkvists Barabbas och finner en märklig tröst i den, och trots fattigdom och trångboddhet tar hon sig an den lilla Kristina, som är någon annans dotter men som blir som hennes egen. Kristina för med sig något nytt in i den prövade familjen och hittar sin egen väg; hon gör en klassresa och bestämmer sig för att läsa till präst. Tillsammans med **KG Hammar**, ärkebiskop emeritus, samtalar **Björn Ranelid** om ordet och litteraturen och den gudomliga berättelsen.
Albert Bonniers Förlag och Se människan/Svenska kyrkan

FOTO: MARTIN VON KROGH, INGÅR I ÅRETS BILD

LÖRDAG 29/9 KL 16.00–16.45

Liv eller arbetsliv?

Är arbetet psykiskt meningsfullt eller är det bara något man gör för att klara sig ekonomiskt? Ska man förväntas arbeta tills man fyllt 75? Är arbetet en del av livet eller är det något man fyller ut tiden med mellan semestrarna? **Tommy Hellsten**, terapeut och författare, fokuserar i sin nya bok *Du är mer än du anar* på självrespekt, att vara människa i arbetslivet, långsamhet och stress. Arbetslivet är också ett viktigt tema i **Merete Mazzarellas** senaste bok, *Det enda som egentligen händer oss*. De möts i ett samtal om den alltmer problematiska ekvationen mellan arbete, kärlek och liv.

Moderator: **Maria Romantschuk**, kommunikationsdirektör, Bonnier Books Finland.

Fontana Media, Schildts & Söderströms, Libris förlag och *Se människan/Svenska kyrkan*

SÖNDAG 30/9 KL 11.00–11.45

Redigera sin hembygd

Nationalismen i de nordiska länderna under 1800-talet och tidigt 1900-tal stärktes genom sånger och epos, som Richard Dybecks *Du gamla, du fria* och Elias Lönnrots *Kalevala*. Samtidigt växte sig samhörighetskänslan starkare mellan länderna, nordismen föddes. Vad betyder dessa verk, skapade av dåtidens kulturelit, för oss i dag? Har den nationa-

lism som var självklar då helt övertagits av rasister? Har nordismen en framtid? Om detta samtalar biskop **Tuulikki Koivunen Bylund**, **Henrik Meinander**, författare och *historieprofessor*, och **Bengt Lindroth**, journalist. Samtalsledare: **John Chrispinsson**, journalist.

Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland, Kulturfonden för Sverige och Finland och *Se människan/Svenska kyrkan*

SÖNDAG 30/9 KL 14.00–14.45

Om det var krig i Norden

Vad skulle du göra om det blev krig i Sverige? Den danska författaren Janne Teller har låtit det scenariot bli verklighet i sin bok *Om det var krig i Norden*. Europeiska unionen har brutit samman och Sverige förvandlas till diktatur med stormakts-ambitioner. När kriget bryter ut flyr alla som kan till Mellanöstern. Bokens huvudperson, en 14-årig stockholmare, lyckas ta sig till Egypten där han försöker få uppehållstillstånd och asyl. Ett samtal mellan **Janne Teller**, tidigare ärkebiskopen **KG Hammar** och den norska författaren och tidigare justitieministern **Anne Holt** om tolerans och medmänsklighet och om att verkligen förstå varför människor flyr från sina hemländer.

Moderator: **Cecilia Uddén**, Sveriges Radios korrespondent i Mellanöstern. skandinaviska

Lilla Piratförlaget, *Se människan/Svenska kyrkan* och *Teskedsorden*

FOTO: HELEN KARLSSON

FOTO: JOHAN RHEBORG

Litterär gudstjänst Söndag 11.00–12.00 i V-hallen

Vad formar en människa?

Kärlek, svek, sorg, glädje, motgång och medgång – våra erfarenheter i livet formar oss som människor. Men inte bara våra egna erfarenheter, utan även våra föräldrars och tidigare generationers. Hur påverkas ett liv av att en far överlevde Auschwitz, av en uppväxt där sanningen definieras av hur väl man lyckas formulera sig, av att ha lämnats bort som barn? Göran Rosenberg, Johanna Ekström och Tommy Körberg, alla aktuella med självbiografier, talar om vad som formar ett liv, under ledning av prästen Birgitta Westlin. Gudstjänsten direktsänds i Sveriges Radio P1.

Se människan/Svenska kyrkan och Albert Bonniers Förlag

FOTO: CAROLINE ANDERSSON

Målningen i Göteborgs universitets aula, var den nationalromantiska tidens sätt att redigera sin hembygd.

Nils Asplund målade med inspiration från den fornnordiska gudasagan. En bild men som troligen ingen skulle komma på tanken att måla idag. När det nationalromantiska har ersatts av det multikulturella som norm.

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

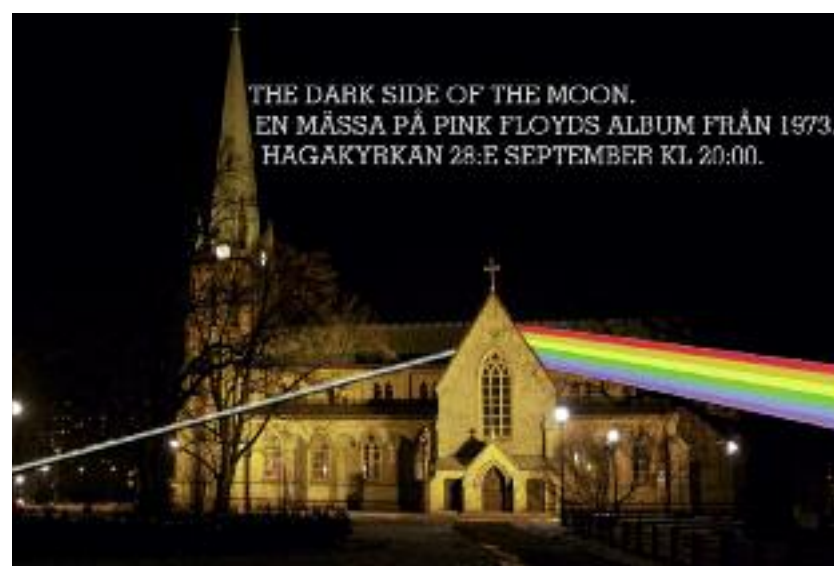

FOTO: ANDERS BROSCHE

Dark Side of the Moon- en temamässa på Pink Floyds album från 1973. Hagakyrkan 28/9 kl 20.

NÄR ALBUMET spelas in finns en längtan att sammanfatta hur det är att vara människa – detta eviga tema som engagerat människor i årtusenden. "Breathe, breathe in the air/ Don't be afraid to care". När tiden och peng-

arna tar överhanden är det lätt att vi glömmer våra mänskliga sidor, som att visa empati, solidaritet och medlidande. Mitt i allt kaos finns det skönhet och hopp för mänskligheten, och livet pågår nu. Inte sedan.

Scenprogram

INGÅR I ENTRÉBILJETTEN

Se människan/Svenska kyrkan och Sensus i samarbete med nedanstående förlag och institutioner. Bildspel som ligger mellan varje programpunkt presenteras på sidan 24.

FOTO: ORLAND G. ROSTRÖM
ÅSA LARSSON 27/9 10.00

FOTO: PETER KNUTSON
JAN GUILLOU 27/9 17.00

FOTO: ULLA MONTAN
SUZANNE BRÖGGER 30/9 11.00

FOTO: MARIA LINDH
JESPER SVARTVIK 27/9 11.00

FOTO: KATJA LUNDQVIST
ANNA ALEBO 30/9 14.30

FOTO: THRON ULLBERG
JONAS GARDELL 29/9 10.30

TORSDAG 27 SEPTEMBER

9.15 – 9.25

Se människan

Ge mig det levande vattnet. Prästen och ikonmålaren **Erland Forsberg** i en meditation över människans möte med det heliga.
Svenska kyrkan

9.30 – 9.50

I begynnelsen var ordet

I gudstjänsten samlas människor för att möta Gud. Här uttrycks förlåtelse och hopp, förtvivlan och närvaro. Vilka är orden som bär och vad bär dessa ord? Om detta samtalar prästen och författaren **Elisabeth Hjort** och biskop **Esbjörn Hagberg** med **Erika Hedenström**.

10.00 – 10.20

Vårt behov av mörker

Åsa Larsson är aktuell med sin kriminalroman *Till offer åt Molok*. Hon samtalar med **Magnus Sundell** om vårt behov av att konfrontera det mörka och svåra "på distans", med hjälp av fiktion i en trygg miljö.
Albert Bonniers Förlag och Bilda

10.20 – 10.50

Förlåt?

Är det möjligt, eller ens önskvärt med försoning mellan offer och förövare? **Felicia Feldt** som skrivit uppväxtskildringen *Felicia försvann* och psykoterapeut **Börje Svensson** författare till *Dom mest hatade* samtalar med **Conny Brandell**.
Ordfront och Weyler förlag

11.00 – 11.20

Himlaspelet - om själens vandring mellan helvete och himmel

Rune Lindströms *Himlaspel* hade premiär 1941 och har sedan dess spelats varje sommar i Leksand. Dramat anknyter både till Dantes gudomliga komedi och Bunuyans Kristens resa. Skådespelaren och regissören **Birgit Carlstén** och **Claes-Bertil Ytterberg**, biskop em samtalar om vad som gör Himlaspelet meningsfullt i vår tid. Samtalsledare **Mikael Ringlander**
Svenska kyrkan

11.30 – 11.50

Att skriva sitt inre barn till liv

I skrivprocessen för romanen *Ögona böj* hittade **Solveig Bergqvist Larsson** flickan

hon en gång var. Flickan bar på många rädslor, men framför allt hade hon humor, kreativitet och tillit. "Nu skyddar jag henne. Och det jag egentligen inte tör, det hjälper hon mig att våga." Om detta samtalar hon med **Sara Blom**.
Verbum Förlag

12.00 – 12.20

Det handlar om barn

Hundra steg från helvetet – mobilen darrar till i hennes ficka. Ett sms från honom. Är du på väg? Vi väntar. Han visste precis vad han ville ha och hon sa aldrig nej. Varför skulle hon säga nej? Författaren **Caroline Engvall** har skrivit ett kapitel i antologin *Det handlar om barn* som lyfter fram barn i utsatta situationer i Sverige. Hon samtalar med **Marika Palmblad**.
Ersta diakoni och Verbum Förlag

12.30 – 12.50

Vi mot dom

Religion tycks allt mer handla om att vara mot någon eller något, ofta en annan tro än den egna. Men hur kan man predika kärlek och frid och stå i ständigt strid med sina grannar? Professorn och prästen **Jesper Svartvik** samtalar med **Werner G. Jeanrond** utifrån sina erfarenheter från den mångreligiösa staden Jerusalem och sin nyutkomna bok *Förundran och förväntan*.
Verbum Förlag

13.00 – 13.20

Tema Tranströmer - två sanningar närmar sig varandra

Leonard Neuger, professor i slaviska språk och Tranströmers översättare till polska, talar om det universella i Tomas Tranströmers lyrik.
Svenska kyrkan

13.30 – 13.50

Är försoning möjlig?

Är det möjligt, eller ens önskvärt, med försoning mellan brottsling och brottsoffer? **Lasse Bengtsson** samtalar med psykoterapeut **Börje Svensson** och bitr. kyrkoledare **Sofia Camnerin** utifrån deras nyutkomna böcker *De mest hatade* och *Försoning behövs*.
Verbum Förlag och Ordfront

14.00 – 14.20

Individuell tro eller kristen gemenskap?

Brottningen med att försöka omtolka både evangeliet och samtiden tillhör kyrkans natur. Frågan är vilka konsekven-

ser brottningen får för kyrkan som kärleksgemenskap. Detta diskuterar teologen och oxfordprofessorn **Werner G. Jeanrond** i sin bok *Kyrkans framtid*. Här i samtal med **Kristina Lindh**.
Arcus förlag och Svenska kyrkan

14.30 – 14.50

Arabisk vår

Hur världsligt ser framtiden egentligen ut i mellanöstern för kristna och kvinnor, när den arabiska revolutionen medför att salafister och andra konservativa grupper får ökad makt?
Cecilia Uddén, Sveriges radios korrespondent i mellanöstern, samtalar med **Marika Griehsel**.
Svenska kyrkan

15.00 – 15.20

Gudstjänst - vad ska det vara bra för?

Svenska kyrkan prövar nya ordningar för att fira gudstjänst. På vilket sätt kan gudstjänstens tilltal utmana och befria mitt i samhället och i människors liv?
Boel Hössjer Sundman, huvudsekreterare för arbetet nya gudstjänst ordningar, **Ulrika Milles**, kulturjournalist och författare, samtalar med **KG Hammar**.
Svenska kyrkan

15.30 – 15.50

Vad gör oss till hjältar?

Ett samtal om Raoul Wallenberg
Handlaren Raoul Wallenberg arbetade med att importera livsmedel från Ungern, när han blev värvad till en räddningsaktion för de sista resterna av Europas judiska befolkning. **Ingrid Carlberg**, aktuell med boken *Det står ett rum här och väntar på dig ...* och **Bengt Jangfeldt** *Raoul Wallenberg En Biografi* samtalar med **KG Hammar** om vad som får en människa att utveckla hjältemod.
Norstedts förlag, Wahlström & Widstrand

16.00 – 16.20

Ett samhälle utan bildning

Somliga hävdar att den humanistiska forskningen är i kris, andra att den är utan samhällsnytta. Vad är humanistisk kunskap värd?
Anders Ekström och **Sverker Sörlin** talar utifrån sin aktuella bok *Alltings mått*.
Samtalsledare **Anders Mellbourn**.
Norstedts förlag och tidningen Sändaren

16.30 – 16.50

Mary Coughlan om Mary Coughlan

Jazz- och bluesångerskan **Mary Coughlan** har kallats Irlands Billie Holiday. För några år sedan kom hennes självbiografi *Bloody Mary – My story*. Hon samtalar med **Erika Hedenström** om framgången, övergreppen, missbruken och vägen tillbaka. Samtalet förs på engelska.

Republiken Irlands ambassad och Svenska kyrkan

17.00 – 17.20

Det moderna genombrottets historia

I sin nya romansvit kallad *Det stora århundradet* berättar **Jan Guillou** den moderna epokens historia. Han samtalar med **Barbro Matzols** om de idéer om människan, samhället och framtiden som formade 1900-talet.

Piratförlaget

17.30 – 17.50

Rasisten i mig

Journalisten **Niklas Orrenius** undersöker i sin reportagebok *Sverige forever in my heart* frågor om migration, utanförskap och intolerans. Kanske finns rädslan och fraktionen i det mångkulturella samhället inom oss alla? Samtalsledare **Magnus Sundell**.

Natur & Kultur och Studieförbundet Bilda

17.50

Bildspel Fotolandslaget

Tidningen *Se* var Sveriges motsvarighet till amerikanska *Life*.

FREDAG 28 SEPTEMBER

9.15 – 9.25

Se människan

Vem ska rulla undan stenen från graven åt oss? Biskop emerita **Caroline Krook** i en meditation över **Maria Magdalena**, kanske den människa som stod **Jesus** närmast.

Verbum Förlag

9.30 – 9.50

Kärleken – den enda nåden

Linn Ullmann är aktuell med romanen *Det dyrbara*. En ung kvinnas försvinnande blir utgångspunkten för en tät berättelse om familjehemligheter, lögn, sårbarhet och sorg. Hon samtalar med **Kristina Lindh**.

Albert Bonniers Förlag, Kyrkans Tidning

10.00 – 10.20

Ung, svensk, religiös?

För unga svenskar är den organiserade religionen mindre meningsfull och användbar än den andlighet de möter genom vänner och på internet. **Mia Lövheim**, professor i religionssociologi, som skrivit boken *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i ungas liv*, och **Mats Trondman**, professor i kultursociologi, samtalar med **Annika Broman**.

Artos förlag och Sigtunastiftelsen

10.30 – 10.50

Barns rätt till andlig utveckling

Ärkebiskop **Anders Wejryd** i samtal med författaren **Ylva Eggehorn** om barns rätt att få växa också i andligt hänseende, med utgångspunkt i boken *En vän från himlen*, en litterär återberättelse av Bibeln för barn.

Libris förlag

11.00 – 11.20

Kultur och religion i Irland och Europa

Dramatikern, romanförfattaren och poeten **Sebastian Barry** samtalar med teologen **Werner G. Jeanrond** om hur kultur och religion samspelar i hans skrivande och i det moderna Irland. Samtalet förs på engelska.

Republiken Irlands ambassad

11.30 – 11.50

När fördämningen brister

Mikael Niemi berättar om sin roman *Fallvatten*. En dag brister den stora kraftverksdammen, vattnet dånar som en vägg och tar med sig allt, människor och hus, på sin väg längs Lule älv. Samtalsledare **Beata Åhrman Ekh**.

Piratförlaget

12.00 – 12.20

Människan Gunnar Ekelöf

I *En diktares kompost*, en biografi om en av våra mest kända poeter, **Gunnar Ekelöf**, skriver psykiatriprofessor **Johan Cullberg** om poetens kaotiska och smärtsamma barndom och hur den kom att påverka hans skrivande.

Samtalsledare **Dan-Eric Sahlberg**

Natur & Kultur, Sigtunastiftelsen

12.30 – 12.50

Så dödar vi en människa

Hur ska vi ta hand om våra gamla och hur vill vi själva bli omhändertagna på ålderns höst? **Stefan Gurt** har skrivit boken *Så dödar vi en människa*, en uppgörelse med äldrevården och med synen på gamla i det ålderssegregerade Sverige.

Samtalsledare **Barbro Matzols**.

Wahlström & Widstrand

13.00 – 13.20

Tema Tranströmer – stjärnbilderna stampar i sina spiltor

Astronomen **Bengt Gustafsson** om kosmos närhet hos **Tomas Tranströmer**.

Svenska kyrkan

13.30 – 13.50

Vår existentiella stumhet

Småprat om trevligheter och irritationsmoment är vi bra på. Men många saknar ett språk för det viktigaste i livet och har ingen att prata allvar med. Om existentiell ohälsa och behovet av ett meningskapande språk talar **Cecilia Melder**, som skrivit boken *Vilsenhetens epidemiologi*. Samtalsledare **Erika Hedenström**.

Svenska kyrkan och S:t Lukas

14.00 – 14.20

Gisslan hos gerillan

I mer än sex år satt **Ingrid Betancourt** gisslan hos den colombianska FARC-gerillan. Hennes far hann dö och hennes dotter bli vuxen. Hur klarar man av att leva värdigt under de mest förödmjukande omständigheter? Om det berättar hon i boken *Också tystnaden har ett slut*. Samtalet förs på engelska. Samtalsledare **Anders Wejryd**.

Svenska kyrkan

14.30 – 14.50

Kärlek, lögn, makt och religion

I sin nya roman *Förlåtelsen*, vänder **Hanne-Vibeke Holst** blicken mot sin egen familjehistoria. Om denna breda släkt- och samtidsberättelse samtalar hon med **Maria Ottensten**.

Albert Bonniers Förlag

15.00 – 15.20

Göran Rosenberg om Förtintelsens skuggor

Den polsk-judiske **David Rosenbergs** väg från fattigstaden **Lodz** i Polen till framtidsstaden **Södertälje** går genom förintelselägret **Auschwitz-Birkenau**. I boken *Ett kort uppehåll på vägen från Auschwitz* försöker **Göran Rosenberg** lägga samman skärvorna i faderns liv.

Samtalsledare **KG Hammar**.

Albert Bonniers Förlag

15.30 – 15.50

Att bli sedd på djupet

Den existentiella trösten kan uppstå när någon ser en på djupet. Då kan vi reparera skador från barndomen – och lära oss att trösta oss själva. Psykologen **Marta Cullberg Weston** är aktuell med boken *Tröst och reparation*.

Samtalsledare **Conny Brandell**.

Natur & Kultur och S:t Lukas

16.00 – 16.20

Ögonblicken då allt förändrades

Herman Lindqvist har gjort Sveriges historia tillgänglig för en bred allmänhet. Han har också gjort sig känd som en frispråkig och ibland kontroversiell debatt om sin uppväxt, livet som krigskorrespondent, författarskapet och förhållandet till kungafamiljen. Han samtalar med **Sara Blom**.

Albert Bonniers Förlag

16.30 – 16.50

Är religion en mänsklig rättighet?

”Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet” enligt FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter. Det är också utgångspunkten för **Hans-Ingvar Roths** bok *Är religionen en mänsklig rättighet?* Men vilken plats har religionen i ett modernt samhälle? Samtalet leds av **Brita Häll**.

Norstedts förlag, Kyrkans Tidning

LARS ADAKTUSSON 29/9 16.30

SUSAN WILLIAMS 28/9 18.00

KJELL ERIKSSON 29/9 10.00

BARBARA HENDRICKS 29/9 17.00

ERLEND LOE 29/9 15.30

SARA KADEFORS 27/9 17.00

FOTO: LASSE LAGERHOLM

FOTO: MIKAEL RINGLANDER

FOTO: LOTTI TÖRNROTH

FOTO: DENISE GRÜNSTEIN

FOTO: FREDRIK ARFF

FOTO: KARIN ALFREDSSON

**SOLVEIG BERGQVIST
LARSSON** 27/9 11.30

MARCUS BIRRO 29/9 12.30

INGRID BETANCOURT
28/9 14.00

BJÖRN RANELID 29/9 14.00

MARY COUGHLAN 28/9 16.30

MIKAEL NIEMI 28/9 11.30

17.00 – 17.20

Att bära på en hemlig skuld

Som tonåring är Jonas inblandad i en olycka som kommer att präglade honom resten av livet. I sin nya bok *Kast med liten kniv* skriver **Sara Kadefors** om att försöka bli en bra människa trots att man bär på en mörk hemlighet. Samtalsledare **Barbro Matzols**. Piratförlaget, Kyrkans Tidning

17.30 – 17.50

Hoppas trots allt

I sin bok *Något att hoppas på när det värsta har hänt* anknyter den norske prästen **Per Arne Dahl** till flera samtida mänskliga katastrofer, bland andra tragedin på Utøya. **Lisbeth Gustafsson** samtalar med honom om hopp som ett konstruktivt sätt att angripa framtiden. Libris förlag, Studieförbundet Bilda

18.00 – 18.20

Vem mördade Dag Hammarskjöld?

Den brittiska forskaren **Susan Williams** som skrivit boken *Who killed Hammarskjöld?* hävdar att FN:s svenske general-sekretare Dag Hammarskjöld inte föll offer för ett flyghaveri, utan mördades. Ett mord som mörklades av den rhodesiska haverikommissionen. Om detta samtalar hon med **Marika Griehsel**. Svenska kyrkan

18.30 – 18.50

Om inte älskad – fruktad

Deckarförfattarna **Anders Roslund** och **Börge Hellström** skriver om en verklighet som får oss att vilja vända bort blicken, om Sveriges dystra baksida. Deras senaste bok *Två soldater* handlar om en förort i lågor och om unga killar utan någon väg in i samhället som istället hittar trygghet och gemenskap i kriminella gäng. Ett skenande samhällsproblem. Här i ett samtal med **Sara Blom**. Piratförlaget

18.50

Bildspel Fotolandslaget

Tidningen *Se* var Sveriges motsvarighet till amerikanska *Life*.

LÖRDAG 29 SEPTEMBER

9.15 – 9.25

Se människan

Vad är då en människa, att du tänker på henne, en dödlig att du tar dig an honom? Prästen **Marika Palmdahl**, Stadsmissionen i Göteborg, i en meditation om den paradoxala människan med både gott och ont, styrka och svaghet inom sig. Svenska kyrkan

9.30 – 9.50

Barn och bråddjup

Det är en oskriven lag att berättelser för barn måste sluta någorlunda lyckligt. Men den irländske författaren **John Boyne** skriver existentiellt utmanande berättelser för en ung publik, utan tillrättlagda slut, där hoppet många gånger finns mitt i mörkret. Samtalsledare **Tomas Pettersson**. Samtalet förs på engelska. Republiken Irlands ambassad

10.00 – 10.20

Att odla sin författardröm

Deckarförfattaren och trädgårdsmästaren **Kjell Eriksson** har skrivit en självbiografi där han berättar om sin klassresa, en kamp mellan lusten att skriva och den ärvda synen på vad som är riktigt arbete, handens och jordens. Här samtalar han med **Maria Ottensten**. Ordfront förlag

10.30 – 10.50

När Sverige fick Aids

Jonas Gardell har gett ut den första delen i en romansvit om Aids-utbrottet i 80-talets Stockholm. Den handlar om de unga homosexuella män som för första gången i historien börjat gripa efter sin frihet. Om sjukdomen som hotar att döda dem alla, och om hur samhällets olika aktörer hanterade situationen. Samtalsledare **Jonas Eek**. Norstedts förlag

11.00 – 11.20

Det religiösa är politiskt

Med Norden och Europa som förebild har sekularisering länge betraktats som ett mått på utveckling och modernitet. Men på senare år talar allt fler om religionens återkomst som en politisk maktfaktor. **Göran Rosenberg** och **Antje Jackelén**, biskop i Lunds stift, samtalar med **Alf Linderman**. Svenska kyrkan och Sigtunastiftelsen

11.30 – 11.50

Stig Larsson om Stig Larsson

Efter att ha trott sig vara nära döden återfår poeten och dramatikern **Stig Larsson** lusten att skriva. *När det känns att det håller på att ta slut* är den omtalade författarens återkomst till litteraturen och handlar om hans eget liv: om knark och kärlek, vänskap och arbete. Samtalsledare **Dan-Erik Sahlberg**. Albert Bonniers Förlag och Sigtunastiftelsen

12.00 – 12.20

Strindbergs skugga

August Strindbergs sår och skuggsidor drev hans författarskap och fascinerar även idag. Men den litterära fadren kastar också själv en skugga som andra svenska författare måste förhålla sig till. **PO Enquist** och **Ulf Peter Hallberg** båda

aktuella med böcker om August Strindberg samtalar med **Caroline Krook**. Norstedts förlag

12.30 – 12.50

Marcus Birro om Marcus Birro

Mitt i livet har **Marcus Birro** skrivit sina memoarer, *Släng alla kartor*, 1992-2012. En berättelse om galenskap, ungdomlig frenesi, missbruk och vägen upp igen. Det är också en resa genom ett Sverige som förändrats radikalt på tjuugo år. Samtalsledare **Dan-Erik Sahlberg**. Forma och Damm förlag, Sigtunastiftelsen

13.00 – 13.20

Tema Tranströmer

- svar på brev

Poeten **Marie Lundquist** talar om brev, dikt, bön: det hemliga meddelandet i Tomas Tranströmers lyrik. Svenska kyrkan

13.30 – 13.50

Gäst hos ärkebiskopen - Birgitta Almgren

14.00 – 14.20

Sång för de förtryckta

I sin nya roman *Tyst i klassen* porträtterar **Björn Ranelid** två starka kvinnor i Malmös fattigkvarter: arbetarklassmamman Karin och hennes adoptivdotter Kristina, som läser till präst. Med hjälp av religionen bryter de båda mot sitt sociala arv och reser sig ur misären. Samtalsledare **KG Hammar**. Albert Bonniers Förlag

14.30 – 14.50

Det svenska folkhemmets uppgång och fall

Yvonne Hirdman, medförfattare till sjunde delen av *Sveriges historia*, 1920-1965, samtalar med **Alf Linderman** om ären då den svenska arbetarrörelsen blev starkast i världen, då livslängden, semesterdagarna och lönerna bara ökade. Om den tilltagande sekulariseringen och de modernistiska värderingarnas genombrott. Norstedts förlag, Sigtunastiftelsen

15.00 – 15.20

Utrota hungern med pengar i handen

I uppmärksammade *Just give money to the poor* skriver **Armando Barrientos** om hur barnbidrag och folkpensioner i utvecklingsländer lyfter hundratals miljoner människor ur fattigdom. Varför har det tagit så lång tid att inse att fattigdom kan minskas genom kontanta bidrag? Samtalsledare **Anders Wejryd**. Svenska kyrkans internationella arbete

15.30 – 15.50

När en verklig person blir romanfigur

I Erlend Loes bok *Fvovnk* spelar Norges

statsminister Jens Stoltenberg en av huvudrollerna. Han är trött och lite deprimerad. Men vad tycker Jens Stoltenberg om att bli en romanfigur? **Erlend Loe** samtalar med **Dan-Erik Sahlberg** om sin roman. *Alfabeta bokförlag och Sigtunastiftelsen*

16.00 – 16.20

Gäst hos Ärkebiskopen – Tomas Bannerhed

16.30 – 16.50

Religiös – en plump i ditt CV

Samtal om synen på religiös tro och religiösa i Sverige med **Lars Adaktusson**, tv-journalist och **Ebba Lindsö**, ordförande Sjätte AP-fonden. Samtalsledare **Erika Hedenström**. *Libris förlag och Brasel Publishing*

17.00 – 17.20

Barbara Hendricks om Barbara Hendricks

I sin biografi *Min röst* berättar operasångerskan **Barbara Hendricks** om sin resa från segregationens amerikanska söder till världens största operascener. Samtalsledare **Gabriel Byström**. *Leopard förlag, Göteborgs-Posten*

17.30 – 17.50

New ways to kill your mother

Med utgångspunkt i författarskap som Thomas Manns och WB Yeats, men också i sin personliga historia, reflekterar den irländske författaren **Colm Tóibín** över vad som händer i familjen och med andra familjemedlemmars litterära ambitioner när en författare föds. I samtal med **Werner G. Jeanrond**. Samtalet förs på engelska. *Republiken Irlands ambassad, Norstedts*

SÖNDAG 30 SEPTEMBER

9.15 – 9.25

Se människan

Kan du knyta samman Sjustjärnorna eller lossa Orions bälte? Astronomen **Bengt Gustavsson** i en meditation om människan sedd ur universums perspektiv. *Svenska kyrkan*

9.30 – 9.50

12 steg för hopplösa

Fler och fler upptäcker 12-stegsmetoden som verktyg för att förändra sitt liv. Prästen **Olle Carlsson** samtalar med **Conny Brandell** om hur Anonyma Alkoholisters 12 steg kan hjälpa vanliga människor att nå en fördjupad andlighet och bättre kontakt med sig själva. *Bonnier Fakta*

10.00 – 10.20

Om värdet i det nedvärderade

Sara Beischers debut *Jag ska egentligen*

inte jobba här, är en modern arbetarroman. Ett vardagsäventyr om äldreomsorgen, det viktiga i det triviala och det vackra i det fula. Och om att hitta sig själv där man egentligen inte ville vara. Samtalsledare **Ylva Leitzinger**. *Ordfront förlag*

10.30 – 10.50

Om det var krig i Norden

Om kriget kom, vart skulle du ta vägen? Hur skulle du vilja bli behandlad? **Janne Tellers** bok har väckt stor uppmärksamhet runt om i Europa. Genom att vända på perspektiven tvingas läsaren inta flyktingens position. Här samtalar hon med **KG Hammar**. *Lilla Piratförlaget*

11.00 – 11.20

Dansk dystopi

I sin senaste bok *Brev till Prinsen av Mogadonien* beskriver **Suzanne Brögger** ett land med många likheter med Danmark, och Sverige. Landet sover och romanens Fru Z vill väcka det innan det är för sent. Ett försvar för konsten, men också ett inlägg mot ett medieklimat som talar till de lägsta instinkterna. Samtalsledare **Erika Hedenström**. *Norstedts förlag*

11.30 – 11.50

Marks universum

I **Mark Levengoods** nya bok *Rosor, min kära, bara rosor* förvandlas den gråaste vardag till en palett med livets alla färger. Här berättar han om sin värld. Samtalsledare **Erika Hedenström**. *Piratförlaget*

12.00 – 12.20

Kommer man närmare Gud i Himalaya?

I sin nya roman *Vägen till Khumbu* berättar **Lennart Hagerfors** om en man som förlorat fotfästet i livet och söker återfinna det i bergen. Samtalsledare **Lasse Bengtsson**. *Weyler förlag*

12.30 – 12.50

En utväg för Israel och Palestina?

Bruden är vacker men har redan en man heter en ny bok om sionismens historia av mellanösternkännaren **Ingmar Karlsson**. Han samtalar med **Magnus Stenberg** om tänkbare framtidsscenarier för människorna i Israel och Palestina. *Wahlström & Widstrand och Studieförbundet Bilda*

13.00 – 13.20

Tema Tranströmer – tiggarskålen som lyfter sig själv från golvet

Biskop em **Claes-Bertil Ytterberg** talar om hopp och mystik i Tomas Tranströmers lyrik. *Svenska kyrkan*

13.30 – 13.50

Bäst och ensamast i världen

Golnaz Hashemzadeh berättar om sin debutroman *Hon är inte jag*, en berättelse om priset man får betala för att alltid vilja vara bäst. Om identitetslöshet och suget efter tillhörighet. Samtalsledare **Ylva Leitzinger**. *Wahlström & Widstrand*

14.00 – 14.20

Vad är kyrkans roll idag?

Biskopen i Göteborgs stift, **Per Eckerdal**, är aktuell med herdebrevet *Skakad, inte rörd*, där han argumenterar för att kristen tro måste få konsekvenser i handling. Samtalsledare **Gabriel Byström**. *Göteborgs stift*

14.30 – 14.50

Vandra där du är

Hur långt måste man egentligen gå för att få kalla sig pilgrim? Ingenstans kanske. **Martin Lönnebo**, tidigare biskop i Linköpings stift, och **Anna Alebo**, pilgrimspräst i Lund och aktuell med boken *Vandra med Frälsarkransen* samtalar med **Eva Staxäng** om att vara pilgrim i sitt eget liv. *Verbum Förlag*

15.00 – 15.20

Sjung tills du stupar

I sin självbiografi *Sjung tills du stupar* berättar **Tommy Körberg** om kärleken till musiken, sitt liv i rampljuset, kokainmissbruket och tiden bakom galler. Och om hur det har påverkat honom att ha lämnats bort som barn. Samtalsledare **Erika Hedenström**. *Albert Bonniers Förlag*

15.30 – 15.50

Carola och karisman

Varför släpper Carola aldrig taget om sin Bibel och inte heller om svenska folket? **Johanna Koljonen** och **Andreas Ekström** har skrivit boken *Främling – en bok om Carola*. Om fenomenet Carola Häggkvist och vad hennes kristna tro har betytt för henne och för hennes publik. Samtalsledare **David Ekh**. *Weyler förlag och studieförbundet Sensus*

16.00 – 16.20

Fotolandslaget

Tidningen *Se* var Sveriges motsvarighet till amerikanska *Life*. Pressfotografer som Lennart Nilsson, Anders Engman och Jan Delden fick sin skolning där. **Lars Fahlén** har intervjuat dem alla för sin bok *Vad de fick se!* Han samtalar med **Mikael Ringlander**. *Svenska kyrkan*

HANNE-VIBEKE HOLST
28/9 14.30

TOMMY KÖRBERG 30/9 15.00

LINN ULLMAN 28/9 9.30

JOHN BOYNE 29/9 9.30

JANNE TELLER 30/9 10.30

HERMAN LINDQVIST
28/9 16.00

FOTO: MIKLOS SZABO

FOTO: JOHAN RHEBOURG

FOTO: AGNETE BRUN

FOTO: RICHARD GILLIGAN

FOTO: ANITA SCHIFFER-FUCHS

FOTO: NIKOLAJ JAKOBSEN

25 oktober – 4 november 2012

Uppsala International Sacred Music Festival

Festivalen, som tar fasta på andlig musik och musikens andlighet utan att begränsa sig till några särskilda genrer, har vuxit och etablerat sig som en av Europas viktigaste i sitt slag.

Mavis Staples (USA) / The Kronos Quartet (USA) /
Mari Boine (Norge) / Giora Feidman & Matthias
Eisenberg (Israel / Tyskland) / Abderrahman
Kazzoul (Marocko) / Kazue Sawai (Japan) / Trio X &
Jojje Wadenius / Brahms Requiem / Sacred Pearls

Även workshops, seminarier och filmer.

Se, lyssna och läs mer om
kommande konserter på www.ukk.se,
i UKK-appen, på facebook
eller via twitter.

Biljetter: ukk.se 018-727 90 00
ticnet.se 077-170 70 70

Uppsala
Koncert
Kongress